

Kala Ingrid:

„Koolilatsilõ olõmi vällä hõiganu’ kindidõ joonstamisõ võistlusõ. Ma usu, õt tulõ ilosit töid ja latsõ’ saava’ ka preemia. Joonstusõ’ säemi vällanäütusele.”

lk 2

Nassari Elvi:

„Vanast läts kündlit pallo vaia, selle õt pallõldi kerkoh ni kotoh. Kündlit läts vaia ka sis, ku peeti saaju vai matussit.”

lk 4

Roosimaa Margery:

„Šool aestagal om Seto Kostipäiv 9. ja 10. augustil.”

lk 12

Setomaa

Hind 2 eurot

Märts 2025, nr 3 (424)

Välläandmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Eesti Vabariigi 107. sünnüpäivä peeti Setomaal aktuisi ja paraadiga

Joba inämb ku viis aastat tagasi tull’ Obinitsa parhillatsõl külavanõmbal Blumi Priidul märgo, õt Eesti Vabariigi aastapävä puhul võinu paraadi kõrralda’ ka Obinitsah. Kuuh Hõrna Aare ja Riitsaarõ Evariga naati plaani pidämä ja nii tuu kõrrast kassuv suur pido jo viiendät kõrda peet saigi.

KAUKSI ÜLLE

Mi paraadi iihotsah sõit ratsavägi. Tuu om jo traditsioon. Hopõn om pääasi, ütlivä’ vana’ seto mehe’. Õt ülembsootska oll’ kutsut Eesti Vabariigi aastapävä pidolõ Talinahe Estoniahe, astsõ paraadi iihotsah ja tervit Kroonikogo nimel nuursootska Itse Rasmus.

Leeloväe iihotsah astsõ lauluga Mokornulga kuur. Vähäh oll’ ka OUT tiatre vaimuvangõr vahtsõ plakatiga.

Vallavolikogu esimiiis pidi kõnnõ ja and’ Piholaanõ Guurilõ üle Setomaa valla avvukodanigu märgi.

Olliva’ piirikaitsja’, NATO sõamassina’, pritsumehe’, kodotehnika, lumõajaja, lumõsaani’. Oll’ hulga lippõ, tulti lähkolt ja kavvõst. Paraat om kohaligu ja kavvõmbaltki ümbruskunna rahva jaoss saanu hinnat ja hoolit sündmusõs.

Kõrraldaja Blumi Priit tennäs kõiki tulõjit, kõnõlõjit, hõiskajit, päältkajit. Pido läts viil edesi Obinitsa külakeskusõ man hobõsidõ takah suusatamisõ, kontserdi ja pidolavvaga.

Loe Eesti Vabariigi aastapävä tähistamisõst vallah ka lk 3 ja 5!

Eesti Vabariigi aastapävä paraat Obinitsah.

Sundelli Harri pildi

Setomaa valla vahtsõ' avvukodanigu'

Setomaa vald tunnust' kõgõ parebit ja tegüsäppi inõmisi, kiä' omma' ummi tegemisiga andnu' tarvilitõ panusõ mi kogokunna edenemistõ. Tunnustusõ' anti üle katõl pidoligul kokkokorjumisõl – 21. veebruaril Verskah kontsertaktusõl ja 24. veebruaril Obinitsa külakeskusõh Eesti Vabariigi aastagapäävä aktusõl. Setomaa valla avvukodanigu' omma' Piholaanõ Guuri, Luigasõ Inara, Kapteni Endel ja Riitsaarõ Evar.

KAUKSI ÜLLE

Setomaa valla avvukodanigu' vaja-i umaiälitsi jaos tutvustamist – näide pikäaolidsõ' ja pidevä' tubli' teo' kõnõlõsõ' tegijist, a siski, aoluu ja noorõmbidõ vai vahtsõmbidõ vallaelänigõ ni kavvõmbah elävide setodõ jaost panõmi näide esitäjide kirotoðust üt-te-toist aolehte ka kirja.

Piholaanõ Guuri

Tä om aastagist 1991 tennü tüüd, toimõtanu, kõrraldanu uma kodokotusõh, laebalt kõõ Setomaa jaost, õt kõigi elo lääsi' hõste ja kõrda.

Uma tüüülesandit täüteh om tä kõõ olnu täpne ja vastatulõlik nii kliendele ku aamõdivel-julõ. Timä käest oll' kõõ hüä küüsüdä' nii api ku nõvvo. Ütskõik midä Meremäe piirkun-nah kõrraldõdi, kukki tuu eiski pututa-as timä tüüd, a ku api oll' vaia, sis tä oll' kõõ olõmah. 1996. aastagal Rüütli Ingridi iistvõtmisõl kõrraldõdi Meremäe vallah seto saaju, minkõ alosõst oll' Hurda Jakobi kogot ja vällä ant saaju materjal. Guuri and' uma Tääglova küläh latsõiä kodo saaju ülesvõtmisõ jaost ja eis' oll' kol' täüs-pikkä päivä tuuh suurprojektihi nii läbivijjänä ku ka osatäütjänä.

2010. aastagal naas Guuri tüühü Obinitsa külakeskusõ administraatorina. Timmä jakku õgalõ poolõ – ütidselt kõrraldõdi mitmit sündmüisi, säälhulga 2015. aastaga soomõugri kultuuripääliina vallalõ-

tegeminõ ja lõpõtaminõ, Seto Kunigriigipäiv, Eesti Vabariigi aastagapäävä pidäminõ, õga-kuidsõ' pensionäre kokkosaa-misõ' ja viil tõisigi tegemisi.

Guuri om kõrraldanu Obinitsa kerigu remonditõid seeh ja välläh, minkõ jaost kirof projekte ja kõrrald' praktilisi tege-misi. Tä om nuidõ aastagidõ joosul kõrraldanu kogodusõlõ ja pensionärele ekskursioonõ ja palvõkaukõ Eestih ja Lätih.

Pääle tuud, ku tä jäi pensio-nilõ, om tä Obinitsa pensionäre seldsi üts iistvidäjist. Timä iist-vidämisõl omma' Tääglova külä kokkotulõki'. Guuri om olnu üts menukappi Obinitsa Uue Teatri näütlejist. Joulupita aigu om tä olnu jouluvana.

Guuri om inõminõ, kinkõ pääle võit kõõ kindla olla', ja hüvvi sõnnu jakkus täl kõigi jaost. Tä om olnu mitmidõ põlvkundõ, piirkundõ, vald-kundõ ühendäjä, kiä om saanu kõik osapoolõ' umavaiholisõlõ tulõmasligulõ kuuhtüüle, jäieh samah eis' hüätähtligus ja taadõplaani.

Luigasõ Inara

Inara om ütiskundligult teküs inõminõ. Tä om olnu pikkä aigu vallavanõp, om olnu riigikogo liigõh, om abivalms, tugõja ja sõbralik, ausa, kimmäs ja tark. Tä om kõigi ummi tõie, tege-misi ja olõkiga seto perimõskultuuri kandja, tutvustaja, inspiiriirja nii kotoh ku ka kavvõbal.

Tä leelotas, om killõ leelo-koorih Helmine, mäng karmoskat ansamblihi Karmona, luu leelolaulusõnnu ja salmkõisi.

Inara om ettevõtja ja pakk seto kultuuriprogrammi uma-nimelitsõ Vanavalgõ Kohvitarõ külälisilõ: oppas seto tandsa ja eis' mäng karmoskat, leelo-tamist, kõnõlõs perimõsuttu Setomaast ja mi traditsioonõst. Tä om uma kohvkohe kogonu ja kaemisõst vällä säädnü ilosa kogo seto naisi näpotüüd ja om ka eis' tuud loonu.

Tä pakk uma kohvkuh tra-ditsioonilist seto ja hõimurah-vidõ süüke, oll' pikä protsessi iistvidäjä ja seto sõir sai regist-reerit Öuruupa Liidu geograa-filitsõ tähisenä 2021. aastagal, om kunigriigi sõirameistri.

Sagõhõhe käävä' Inara man Setomaa kuulõ opilasõ' ja Seto-maa latsiaia latsõ'. Tä and edesi ummi tiidmisi mi kultuurist, täl om väiga' hüä seto kiil ja seto rõiva' omma' kõõ kõrdapiteh säläh. Inara valiti Seto kunigriigipääväl kimmäst seto keele kõnõlõjast.

Tä luu seto keeleh luulõtuisi ja laula. Mi looda, õt tulõ aig, ku tä and vällä umaloomingu-litsõ raamad.

Seto kultuuriperänd om Inara puult armastusõga hoiõt ja edesi ant. Tõist säänest inõ-mist olõ-õi.

Kapteni Endel

Kapteni Endel om sündünü 20.01.1940 tuuaolitsõh Järve-suu valla Treski küläh. Kařalat-sõst koolipoiskõsõs kasunu perepoig alost umma hari-dustiid külä algkoolih, edesi läts Verskahe kuuli. 1.09.1964 naas tä tüüle Verska keskkoo-lih võimlõmisõ oppajana. Aas-tagil 1966–1969 tä oppõ Tarto Ülikoolih kihäkultuuri tiidüs-kunnah. Päält ütsät aastakka oppaja aamõdit tull' paariaas-taganõ Põlva Spordikooli suu-satamisõ treeneri leping Vers-kah (1973–1975).

Umah noorõh iäh oll' tä kodokotusõh ja tekä päämat-selt sporditüüd. Mitmõ' timä opilasõ' joudsõ' tuuao võima-

luisi arvõstõh umaaolilisi erine-vidõl meistrivõistluisil meda-lidõlõ (nt Taivo Toomas, Paul Toomas, Kalju Hunt, Johannes Osar jt). Timä hindä kõgõ mee-leperätsebist oll' suusataminõ, orientiirminõ, laskminõ, male.

Järgmäiste künnendihe jäi viil agronoomitüü majandih. Põlidsõ maamehenä om täl kõõ olnu huvi põllumajandusõ vasta. Timä pannus brigadiri, agronoomi ja osakunna juha-tajana Verska sovhoosi hüvvä käekauki om mõõõdõtav tuhan-dõdõh sovhoosipõlda pääl toi-mõtõt tundõh. Tä oll' mõistõv ja pand' tähele ja oll' õiglanõ ja huulva kolleeg. Ku 1993. aas-tagal sovhoosi likvideeriti, sis oll' aig vahtsidõ välläkutsidõ jaost. Piirkunna ettevõtõlus arõndusõst luudi katõ perre ettevõtõh (AS Vendel), mia pakk Verska süämeih toitlustusteenust ja väigokõist meelelahtus- ja peo-kotust (Ämbliku baar).

Kapteni Endel oll' AS-ih Verska Vesi tüüh aastagil 1996–2005, virma nõvvokogoh oll' viil vähäbält 15 aastakka. Timä oll' tuu, kiä alga' viitutumisõ ettevõtõh võssa kasunu Hirvemäe rannaveere kõrrasta-misõ ja ka Verska edimätsõ muaravila lagonu huunõ asõ-malõ minkõgi vahtsõ luumisõ mõttõ. Timäst sai Hirvemäe puhkõkeskusõ rajamisõ iist-vidäjä, õt umainõmisilõ vaht-sõlt rannakotus tagasi anda' ja Setomaa avasta' tahtjilõ uma-näolinõ puhkamisõ- ja turismi-kompleks luvva'. Timä mõtõh ja tüü and' vilja – puhkõkeskus tetti vallalõ 1999. Selle õt suur-virma pääasast jäi õks vii tuut-minõ, sis 2000-ndidõ aastagidõ edimätsõ künnendi tõõsõh poolõh kompleksi rentniguna tekä tüüd edesi Endli pereh (Hirvemäe Puhkekeskus OÜ, 2006–2011).

Poliidigahuvi ja pallõsidõ kohaligõ inõmisi toetus võimald' tetätahtjal mehel pää-mätsõ tüü kõrval mitmit aas-takki Verska vallavolikogo liik-mõna ja vallavolikogo esi-

mehenä (2000–2002) üteh kõnõlda' ja kogokunda putu-tavvi otsussit vasta võtta'. Endel om olnu ka minevä aas-tagatuhandõ lõpuh üle kümne aastaga Treski külävanõp. Timä iistvõtmisõl sai küläplats kõrrastõt ja tävvendet (häll, laulu-lava), tsässõn kõrrastõt, vana jaanipäävä aigu külä kokkotu-lõgu' kõrraldõt ja iistvõõdõt.

Väikoh küläkogokunnah oll' tä tähelepanija ja ku vaia, sis avtaja. Teno toolõ, õt tä mõist kõrralda', oll' hüä kõnõlõja, sis timmä pallõldi pulmavanõbast ja ka juubõlidõ läbivijjäst.

Pensionärielo edimätsil aastagil oll' timä süämeasast Verska piirkunna pensionäre seldsi Ehavalgus kaumapand-minõ ja iistvidäminõ.

Rahuliguh pensioniiah Endel om õks teküs kodotalo tõie man ja umma vaimu hoiit tä virgana ristsõnnu ja sudo-kusit lahendõh. Tä om kursih päävapolitiikaga ja om väiga aktiivnõ poliitiga- ja spordi-saadidõ huvilinõ.

Endel (85) om uma elotii joosul pühendänü hinnäst piir-kunna nuuri haridusõlõ-spor-dilõ, maaelo ja põllumajandusõ tutvustamisõlõ, ettevõtõlusõ arõndamisõlõ, külä- ja kogo-kunnaelo iistvidämisõlõ. Timä hindä iihkujo ja mitmõkülgne süämeiga tett tüü om üteh avi-tanu Setomaa arõngulõ ja tuu kõik om väärt tunnustamist.

Riitsaarõ Evar

Kunstnik, käsitüümeistre, laulja ni näütlejä Riitsaarõ Evar om sündünü ja kasunu ni koolih käunu Obinitsah. Talina Peda-googilidsõh Instituudih opmisõ perrä sai tä 1995. aastagal kuns-tioppaja kutsõ. Talinah tüüt Evar Kanutih restauraatorina ja Merimetsa Tugikeskusõ kunsti-teraapia kabineti juhatajana.

Aastagal 2000 püürdü Evar kodoküllä tagasi ni oll' Obinitsa Põhikoolih kunsti- ja käsitüü oppaja, vabakutsõlinõ kunst-

nik-dekoratiivmaalija, sõlg-sepp ja ehtemeistre. Parhilla' om Evar Setomaa kuulõ Meremäe opmiskotusõh tehnoloogiaoppaja ni Obinitsa Galerii juhataja. Evar om külälisoppõ-jõud Viljandi Kultuuriakadeem-iah. Oppas nuuri sõlgi luuma.

Obinitsa kunstiello om Evar rikastanu jo päält 25 aastaga. Obinitsa Galerii om aamõtligult asutõt 2005. aastagal. Kunst-nik om aoluulistõ Kalju perre majja loonu sisulisõlt eräkul-tuurimaja-erämuuseumi, mis om huaol vallalõ külätäjile.

Evar oll' nelli aastakka ülembootska (2003–2007), om olnu ka Seto Kongressi Vanõm-bidõ Kogo liigõh mitu vuuri. Niisamatõ oll' Evar soomõ-ugri kultuuripääliina Obinitsa liinapää ja üts vidäjist. Evar om sõnolinõ ja killõ seto koo-rih Seto Mihi Summ, laulja ni heliluuja bändih Baaba ja Ka, laulja bändih Lõkõriq (2001–2005), Tuhkwizza solist, Taarka Perimustiatri asutaja ni näüt-leja (2006–2024), OUT tiatri asutaja ja näütleja aastast 2021.

2006. aastagast pääle tegut-sõs Evar hõpõehtidõ luu-jana. Suurõ sõlõ' ja muu' ehte' omma' eräkõdõh ja muuseu-midõh. 2011 oll' suur ehtenäü-tüs Eesti Rahvusraamatukogoh konverentsi „Ornamentaalne“ raamõh.

Evar om illustriirmü raama-tit: Aleksander Heintalu eeposõ „Kuldmamma“, Seto lugõ-miku“, Jaan Sandra muinasjutu“, „Kahrukõrvaga Ivvan“. Tä om toimõtanu aokirja Peko Heli.

Evar om tennü maalinäütüsi ütsindä vai rühmiti 2001. aas-tagast Iskarih, Helsingih, Per-mih, Talinah. 2023. aastagal oll' rühmä Studio 22 näütüsel Talinah sõlõpilttega, ERM-ih ehtemeistridõ ütisinäütüsel.

Välläandõ', mis Evar loonu, omma' film „Sõle loomine“, raamat „Sõlekiri“ ja CD „Üülaul“.

2015. aastagal sai Evar Pärandihoidja avvuhinna Rahvusliku Käsitõ Liidult, 2018. aastagal Vabarna Anne preemia.

Piholaanõ Guuri.

Luigasõ Inara.

Kapteni Endel.

Riitsaarõ Evar.

Sundelli Harri pildi'

Kündlevalgus oll' pühä

NASSARI ELVI

Parhillatsõ ao inemiisilõ omma' künde' iloaša', midä ommõ illoš külmäl vai pümmel aol tarõh palama panda'. Vai otõ-tas künnel vällä sis, ku elektri om ar' lännu. Kündlit om õga-sugumaist värmi, eissugumaist vormi ni eri matõrjalõst. Nuid saa täambätsel pääväl osta' suurõmbist vai vähämbist poodõst. Kerigukünde' tiidäki omma' lihtsa vormiga, peeñokõsõ' ja vahadsõ', kutstaski vahakünde'. Pühtsedü vahakünde' omma' saia' õnnõ kerkost, nii üldäski – kerigukünde'.

Vanast läts kündlit pallõ vaia, selle õt pallõdi kerkoh ni kotoh. Kündlit läts vaia ka sis, ku peeti saaju vai matus-sit. Õgah tarõh oll' vanast küle-sainah pink (koolupink), kohe kadonukõnõ päle mõskmist ja röivihõpandmist nõstõti. Pää ala panti puhas viht, kää' säeti rinna päle risti (kura ala, hüä päle) ja ineminõ katõti röi-vaga kinni. Ni sis panti koolnu mano künnel palama. Küläravvas tull' hüväste jätmä ja ku võõras tull' kadonut kaema, sis pand' õks rinna päle rahha. Kirstu panti kadonu matmis-päävä hummogu. Ni ku peräst puhtit peeti, panti kutja mano sõõgi aigu künnel palama ni kah kutja sisse tsusati künnel ja panti palama.

Hinnat oll' nii pühäse' ku künde'

Künde' oll' ka saajoh armsa' ja pühä' aša'. Ristesä kinke kosilasõlõ, umalõ ristipujalõ, pühäse. Niisamatõ kinke ristiimä mõrsjalõgi uma pühäsekesse. Nuid sai osta' Petserist, ostõti Petserist kosilasõ ja mõrsja nime (nimepühägu/-puusli) päle. Pääle laulatusõ pühit papp mõlõmba' pühäpildi' ar', nuist sai' sis kosilasõ ni mõrsja pühäse' – näide nimipühäse' vai „nimijumala“. Ku laulatus läbi ja nuurpaar õga üts umma kodo läts – vanast peetä-s pulmapito/saaju laulatusõga samal pääväl – pand' nii üts ku tõõnõ uma pühäse kibotahe tõistõ pühäste mano. Sääll oll' nimipühäse' kooni saajapääväni.

Saajapääväl, ku kosilanõ uma hõimuga mõrsja majja tull', panti ka kosilasõ pühäne

saina päle kõrvu mõrsja umaga ja kündekesse' panti näide ette palama. Inne laudaistmist kumard' nuurpaar pühäsenul-gah kolm vuuri jalga (kumard' maani) – päle majapühäse, mia oll' õgah taloh, kumard' nuurpaar jalga ka ummi nimi-jumalidõ ja vanõmbidõ iih. Noorõpaari mõlõmba' pühäpildi', nuu' nimijumalidõga pühäse', oll' kõrvu, kül külega kuuh. Mõrsja puusli (pühäne) oll' jo inne katõt ilosa pühäse-rätiga, sis kosilasõ ristesä pand' jumalaräti ka ümbre kosilasõ pühäse.

Ku saajarahvas mõrsja majast kodo minemä nakaš, sis võt' kosilasõ ristesä mõrsja majast mõlõmba' pühäse' üteh. Nuu' panti vahtsõh kotoh jalki saina päle – saajalavva taadõ akna kotsilõ nagla otsa. Kosilasõ majah kumard' nuurpaar inne laudaistmist pühäsenul-gah kolm vuuri jalga. Pühäste ette, koh jo inne künde' oll' palama pant, pand' nuurpaar umalt puultki künde palama. Ku vakarahvas tull', sis istuti lauda. Kosilanõ, mõrsja ja truuska istõ talo peräsainah olõva saina-pingi (peräpingi) päle, midä ülti ka saajapink, saajalavva mäemäiste otsa. Sääll kõüdeti mõrsjalõ kaali vafõh pähähä linik – kõüf üläimä – ja mõrsjast sai nuur meheanaane – noork.

Künde palamisõ perrä arvati ette tulõvaist ello

Künde palamist panti saajuh hoolõga tähele, selle õt tuu näüdäs ar', määne saa noorõpaari eläminõ. Kinkõ künnel parembahe palli, tuul arvati saavat elo hõlpsamb. Kaeti tuudki, määne künnel palas selgempä-valusampa. Tiidäki, õt üttemuudu pala-s ütegi noorõpaari künde': üteli palli selgempä, tõõsõl tinehembä; üteli sai inne otsa, tõõsõl jäi kavvast palama. Uskvast oll' võet tuu, õt kinkõ künnel inne ar' palas, tuu ka inne koolõs. Niisamatõ arvati, õt kua puul edimätsel üül inne magama suigahtu, tuu kah edimätsenä koolõs.

Setodõl oll' vanast kimmäs uskminõ künde palamissõ tulõvatsõ elo kotsilõ. Üts jutuss kõnõli tuust, kuis üteli kosilasõl palanu künnel saajuh veiga kõhnastõ, varsti kistunu kogoni ar'. Saajarahvas naanu

murõhtama – Jummal no tiid, määne külh tuu eläminõ johtus tulõma, määne murõh murdma. Ni jäiegi' kosilasõ sugulasõ' otsani kurvast, heidi' risti ette ja tähendi', õt kül tuud peräst saa nätä'. Johtugi nii, õt paar aastat päle saaju saadõti miis Tsiberihe. Ni määne tuu elo naaselgi sis inämb oll'.

Tõõnõ lugu, midä terve külä kõnõli, johtu 1886. vai 1887. aastal Obinitsah. Küläh peeti saaju ja Jummal tiid, kuis johtu nii, õt noorõpaari pühäse' oll' käändünü' paheldõ – jala' üle-väh ja pää' all – ni kündlegi' oll' ar kistunu'. Saadõti sõna saa-jatruuskalõ, tuu juusk tarrõ ni käänd' pühäse' õigõhe. Olla' olnu' saajatruuska huulma-tus, õt pühäsele perrä kae-s, ja kiäki tiia-s, kiä tuu säändse kura tükü tekk. Johtunugi sis, õt noorõpaari ütime elo lää-s kuigi kõrda: kõik aig nä uma-vaihõl purõli', hüreli', tapli' ja kiskli'. Miis käve juvvõh kõrtsõ pite, kodo joudõh läts taplõ-minõ vallalõ, pesseti ütstõist eiski tulõtungõldõga.

Künde' palli' pühäse iih õga nätal

Kündlidõl usuti olõvat võimu. Vanast panti õks puulpäävä õdagidõ vai pühäpäävä hummogu künnel vai puuvõismõ (=õli) lambikõnõ palama. Ku väläh oll' pikseilm, sis kah panti pühäsenul-gah künnel palama. Tuu jaost hoiõti künneld, mia oll' suurõ riidi kerkost tuud. Mõnõlgi küläinemisõl oll' kummõh kerkoh ümbre kaia', ku usklik-vaimlik tõõnõ ineminõ kah sisemält om. Kaeti jalki perrä, õt kuis om künde palaminõ, kas selge vai segäne. Tuu perrä arvõstõdi sis, kas ineminõ om õndsä vai patanõ. Mõni terävä silmäga kaiõ tuudki, õt kuis terveh kerkoh künde' palli'. Ku nuu' palli' tinehehe-tümbehe (tuhmilt, tumedalt), siis oll' kerkoh vähä õndsit inemiisi.

Palvõtamisõl oll' inemisõl künnel käeh ja künde hoit-mõst olõvat vanal aol naisil (või olla', õt poisal kah) peoh olnu' valgõ linanõ, verevidõ veere-joonõkõistõga kändlerätkene. Või olla' kah, õt säändsit räti-kesi tarvõdi õnnõ suuri pühhi aigu. Üts sääne rätkene om alalõ Tartõh Eesti Rahva Muuseumih (ERM A 168:201).

Kotoh tarvõdi vanast ka umatett vahakündlit, illatsõmbal aol ostõti õks kerkost. Kündlidõ kandmisõst oll' kõotõhost vai juurist polmidu toosikõsõ'.

Tõõnõkõrd pand' peremiis pühäsenul-gah künde palama, õt kaia' tuud, kuis uma perre hingega asi om. Ku künnel palli selgehe ja rahusahe, kumardõdi Maafalõ maani ja tehnäti Jumalat – hüä, majarahvas om õndsä. A ku künnel majapühäse iih tinehehe (tuhmilt) palli vai kogoni ar kistu, sis ikõti ja pallõldi kõõ perrega ütehkuuh patta andist.

Nigu inne kirodi, oll' päle õga kuapoolidsõ (pereliikme) nimipühäse majah vil kah ülene majapühäne – tuu, minkõ poolõ võõras sisse tullõh inne

Kündlemüüja maastõrah.

Tallina Liinamuseumi kogo pilt

Kündlemüüja maastõrah.

Eesti Rahvaluulõ arhiivi kogo pilt

Seto paaba maastõrah kündlit ostmah, 1939.

Eesti Rahvaluulõ arhiivi kogo pilt

Kündletuus Obinitsa küläst.

ERMi kogo pilt

Kändlerätt.

ERMi kogo pilt

teretämist kumard' ja minkõ iih tallo johtunu üumajalinõ ummi palvit lugi. Suur pühäne oll' inäbüiste uma kerigu nimi-pühäse (puusli) pilt, a võidsõ olla' kah Pühä Mikul vai Pühä Maafa. Vanast oll' tarõ jumalanul-gah suurõ' pühäsekesti', kivoda', sääll oll' seeh mitmõ' pühäse'/puusli', õgal inemisõl uma. Kivoda päle käve kim-mähe ka illoš pühäserätt. Ku johtu tulõkahe ja tarõ nakaš palama, sis pästeti tarõst kõõp-päält ar' pühäne ku maja kõõ kallimb vara.

Uma kunstikoda, veini-tüüstüs ja kündeletehas

Petseri kloostri man oll' tüü-koda, koh tetti mälestüsaša-kõisi nigu nahast kiräplockõ, kaunistõ puuluitsit ja -liudu, maalõ, pildiraamõ, pühäpildi-kõisi, puust tsäpendet (kaala) ristikõisi, midä müüdi. Nuid müüdi üteh laadana (müri) ja tõistõ keriguasjuga. Säändsido mälestüsašakõistõga kauplõ-minõ tõi kloostrilõ rahha sisse. Tüükota juhať 1930. aastil Tallinah Kunsttüüstüskooli lõpõtanu nahakunstnik Elsa Grün-verk (1901–1963).

Maastõrah oll' ka veini-koda (veinitüüstüs), koh tetti armulavva veini. Tuud keriguveini saiõ' hindilõ osta' ka tõõsõ' Setomaa kerigu'. Mustõ sitkidõ marju kofati kloostri umast aiast, õnnõ mustkit ostõti muialt.

Keriguveini müüdi ka maastõra poodih, arvada sai tuud sis õgaüts, ka liina külälisõ' kodo osta'. Poodist ja värehti man olõvast müügilarõkast saiõ' võõra' suvõl osta' ka külmä mafajuuki ja kotusõpälset mett.

Üle kolga oll' kuulus kah Petseri kloostri kündeletehas, minkõ olõvat kunagi rajanu priistri, usumiis Solomentsev. Timä katõst pujast, Ivanist ja Dimitrist saiõ' arsti', kiä käve' ka Aahvrikah Kongõh unõtõpõ uurmah. Vanõmb poig Ivan

kuuli Prantsusmaal, veli lask timä põrmu säält ar tuvva' Eesti ni matta' 1934. aastal kloostri liivahauda. Sinnä' matõti poig arvada kloostri ülembä austu-sõst esä vasta, kiä oll' kloostrit umal aol kõvastõ tuginu. Pääle kündeletehase olõvat tä avitanu ka tõisi huunit ehtä'.

Kündlemüük tõi maastõralõ hüvvä tullu

Mehiläisi peeti kloostri joba ammutsõst aost päle, tarõdõst sai päle mii vil künnelde valamisõ vahha. Peeñokõisi vahatsit hüä lõhnaga kündlit tetti paigapäälitõh teha-sõh hulga, nuid jakku jumala-pallõjidõlõ, Petserimaa kerkilõ ni kah tõisilõ õigõusu pühäko-dadõlõ. Valmstõdi ka pikki lau-latusõ kündlit. Kündlit müüdi kloostri poodih. Nuid mõie' suuri pühhi aigu ka manahhi' (munga') eräle laudu pääl. Kerigukünde' panti pühäste ette palama, nuid ostõti ka kodo.

Õga võõras (turist), kiä tahtsõ maastõra pühäsit liivahaudu (kuupit) kaia', pidi ostma kündle. 1930. aasta aolehe Oma Maa 5. juuli numbrih kirotõdi nii: *Nende maa-aluste käikude näitamine on kloostril kenaks sissetuleku hallikaks. Nimelt müüakse igale käiku minevale pliatsi pikkune, kuid viimasest palju peenem vahaküünal val-gustuseks. Küünal maksab wiis senti. See pole iseenesest kuigi kallis, aga sellegi peale waata-mata jääb käikudest tagasi tule-jatel üle poole küünla põlemata. Otsad pannakse ukse kõrval hun-nikusse ja mungad valavad neist uuesti küünlaid. Samasuguseid küünlaid tarvitatakse ka püha-kujude ees põletamiseks.*

1933. aastal tõi kündelemüük kümme tuhat krooni tullu. Tulu läts kloostri manahidõ elämisõkuludõst. Viimäde sõa aigu, ku maastõral oll' perrä jäänü õnnõ kümme tarro, pidi kündeletehas mehid-sevahha muialt mano kaema. Sis, 1944. aastal jakku kündlit

hädäperäst õnnõ maastõralõ hindäle ja kukki pallõ ka Setomaa kerkidõlõ.

Huvtav om tuu, õt kloostri lähkoh, õkva setodõ Varvara kerko takast läts eestiaol üts huults, miä kand' künde nimme, eesti keeleh sis Küünla tänav. No' om tuu huults nimega Рабочая (Tüü-huults). Sääll oll' mu kooliaol vil alalõ vanaaolitsõ' katõkõrdsõ' palk-maja', minkõ' omma' jo aastit tagasi ar' rukka aedu' ni parhil-latsõst aost hõõnõ'.

Kloostrih om mito kerkot, üts nuist om hüä väigokõnõ kerk, midä rahvas kutsõ ka künde-kerkost vai talvõkerkost. Eesti keeleh kutsti tuud Küünla-kirik. 21. augusti 1935. aasta Postimeheh kirotõdi, et Riia õigõusklikõ kaupmeeste selts tugisi tuu kerigu katusõ paran-damist suurõ summaga, 2000 krooniga.

Olli varahampa säänest kerigunimme kuuldn, a tiia-s, koh tuu kerk maastõrah om. Kiiüsse perrä, a muialitsõ' seto' kah tiia-s. Helisti Puustus-maa Tiialõ, timä kiiüsse perrä ütelt päält 90-aastatsõlt paa-bakõsõlt, Vislapuu Jevdokialt (Odel't). Ja tuu mäleh' viil! Ode kõnõli Tiialõ, õt kündepeäväl olnu' vanast tuuh kerkoh hulga rahvast ja pallõ priistriit. Ka Odest noorõmb ineminõ Tso-patalo Helju tiidse tuud kerkot, oll' sinnä' kah künde pandnu', ku imä haigõ oll'.

Anna sis noorõmbilõgi tiidä': kündelekerk om õkva suurõ Jumalaimä kerigu man kellä-torni vastah – nii ku suurist repest ülest jovvat, jääs künde-lekerk kurra kätt.

Aitumma Tiialõ, Heljulo ja Odele abi iist!

Šoo kirätüü kokkosäädmissõl oll' abist Eesti Rahvaluulõ Arhiivi ja Eesti Rahva Muuseumi üleskirotusõ' ni pildi', niisamatõ kah umaaolitsõh aokirändüseh ilmunu' kirotusõ'.

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle,

tel 5656 9079, e-post: kauksiyille@gmail.com

Toimõtaja (lisaleht Vahtsõlõ Vallah) Järvelilli Rein,

tel 504 6423, e-post: rein.jarvelill@setomaa.ee

Keeletoimõtaja Palmi Silvi

Seto keele tõlkja Sarvõ Õio

Külesäädmine Lööpri Priit

Välländaja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Alumäe Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Õio, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüröö Vello, Järvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjā: Printall AS

Lehe ilumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalehte Vahtsõlõ Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata': kauksiyille@gmail.com

vai Setomaa aoleht, Obinitsa külä, 65301, Võro maakund.

SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata': rein.jarvelill@setomaa.ee

Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Vabariigi aastapäeval tunnustatute ühispilt.

Foto: Harri A. Sundell

Setomaa vald tunnustas tublisid ja aktiivseid inimesi

Setomaa vald tunnustas tublisid ja aktiivseid inimesi, kes on oma tegevusega andnud väärtusliku panuse meie kogukonna arengusse. Tunnustused anti üle kahel pidulikul sündmusel – 21. veebruaril Värskas toimunud kontsertaktusel ning 24. veebruaril Obinitsa külakeskuses toimunud Eesti Vabariigi aastapäeva aktusel.

Setomaa valla aukodanikud

- Guuri Piholaan
- Inara Luigas
- Endel Kapten
- Evar Riitsaar

Setomaa valla teenetemedali laureaadid

- Ivi Alve – pikaaegne kohusetundlik töö Setomaa elanike meditsiinilisel teenindamisel.
- Rieka Hörn – väljapaistev panus seto keele ja kultuuri säilitamisel ja edasikandmisel.
- Aare Hörn – väljapaistev panus seto keele ja kultuuri säilitamisel ja edasikandmisel.
- Arvi Suvi – pikaaegne panus ja hea koostöö riigikaitse valdkonnas.

Setomaa valla aukirja laureaadid

- Piret Varjund – Setomaa valla aasta rahvakultuuri edendaja.

- MTÜ Helbi Küla Selts – Setomaa valla aasta külaselts.
- Kalmer Kütisaar – Setomaa valla aasta kogukonna abistaja.
- Urmas Sarja – Setomaa valla aasta külavanem.
- Rain Oper ja Rasmus Itse – kimmäs Setomaa nuur.
- Evi Kikkamägi – pikaaegne kohusetundlik tööpanus Setomaa vallas.
- Tiitu Kunst – tulemuslik töö Setomaa Muuseumides ja museaalidekogu ülesehitamisel.

Setomaa valla tänukirja laureaadid

- Hellika Körnas – pühendunud töö Setomaa militaarjaloo tutvustajana.
- Marvet Mäesaar – panus Setomaa valla ehitustegevusse.
- Värskas Kuurordi Arenduselts MTÜ – Pikalombi matkaraja vaateorni renoveerimine.

- Hele-Riin Järvik – aktiivne tegutsemine ja pühendumine Perdaku küla arengusse ja külakogukonna sidususe suurendamisse.
- Lauri Saar – vastutustundlik töö Setomaa Vallavalitsuses.
- Kertu Turvas – panus kogukonna ja kultuuri edendamisse.
- Vaido Siska – aktiivne koostöö Setomaa valla eri organisatsioonide ja inimestega.
- Isa Peeter Uiibo – Miiakse kiriku renoveerimise korraldamine ja eestvedamine.
- Erika Joonas – Setomaa Vallavalitsuse majandus- ja arendusosakonna tulemuslik juhtimine.
- Katre Pinnär – kaasaegse sotsiaaltöö arendamine ja korraldamine.
- Sigre Andreson – traditsioonilise käsitöö propageerimine.
- Aarne Leima – XXXI Seto Kuningriigi eduka korraldamise ja läbiviimise eest.
- Rõsna küla – Setomaa külade mängude korraldamine.
- Marta Talli, Mariin Kooser, Brita Pöld – panus piirkondlikusse noorsootöösse.
- Maarja Saarine – kultuuri-rikkuse aasta ja Tartu 2024 eduka läbiviimise eest.

- Aita Palolill, Silvia Stepanova – Setomaa eakate eestvedamine.
- Erki Saar – hooliv töö lume lükkamisel.
- Sirid Pärtin – mitmekülgne tegevus seto kultuuri propageerijana.
- Sirje Pakler – aktiivne tegutsemine Meieselts Meroos esinaisena.
- MTÜ Meremäe Vabatahtlikud Päästjad, MTÜ Luhamaa Nulga Priitahtlikud – kiire hädaabi tagamine piirkonnas.
- Andris Smorodin – silmapaistev tegevus spordikohtunikuna.
- Ülle Kauksi – OUT teatri juhtimine ja ajaleht Setomaa toimetamine.
- Kerli Djomina – head tulemused fitnessi MM-il.
- Hele Verrev, Annika ja Vladimir Djomin – pühendumine kogukonnaelu edendamisse.
- Maret Vabarna – seto kultuuri ja käsitöö järjepidev edendamine.

Õnnitleme kõiki tunnustuse pälvinud inimesi ja organisatsioone ning täname neid südamega teatud töö eest!

Setomaa Vallavalitsus

Lõpule jõudis Seto Tsäimaja rekonstrueerimine

Setomaa ühe külastatavama toidukoha, Seto Tsäimaja rekonstrueerimine jõudis lõpule. Tööd rahastasid Setomaa vald ja Piiriveere Liider.

Vastavalt Setomaa valla investeerimiskavale asuti Setomaa Programmi ja Piiriveere Liidri rahastustega 2023. aasta lõpust soojustama Seto Tsäimaja. 2023. aastal paigaldati tsäimajale kolm õhksoojuspumpa. 2024. aasta novembrist algas Seto Tsäimaja ümbruses suurem askeldamine, mil valmistuti katuse soojustamiseks ning vana katuselaastu eemaldamiseks ja uue katuselaastu panekuks.

Katuse uuendamise hanke võitis Amark Ehitus OÜ, töid

teostas Timbarpuit OÜ. 2025. aasta veebruari alguseks oli Tsäimaja katusealune soojustatud ja uus katuselaast paigaldatud.

Sel aastal pole me veel õiget talve näinud, seega on raske hinnata, kas tehtud tööd on tõhusad. Kuid ilmselt on, sest katusel sai paigaldatud auru- ja tükkele ja puistevill ja seda ka kohtadesse, kuhu seda varem polnud pandud.

Lisaks asendati tööde käigus otsaseinte kaks ülemist palki ja seoti sarikatega ning katusele said paigaldatud ka katuseredeliid, mis varasemalt puudusid.

ANNELI SEIM

Setomaa Muuseumid

Seto Tsäimaja sai uue laastukatuse.

Foto: Tarmo Noorem

Avaneb programmi Noored Setomaale 2025. aasta taotlusvoor

Noored Setomaale programmi taotlusvoor on avatud 1. aprillist kuni 4. maini 2025.

Noored Setomaale programmi eesmärk on tagada peredele paremad elutingimused ning seeläbi toetada noorte Setomaale jäämist ja tulemist, pidurdada noorte lahkumist Setomaalt, kindlustada piiriäärsete valdade püsimine ning aidata kaasa Setomaa elanike arvu suurendamisele.

Taotlused tuleb esitada e-posti aadressil vald@setomaa.ee hiljemalt 4. maiks 2025 (k.a.). Käsi postiga saab esitada taotlused Setomaa Vallavalitsuse kantseleisse või valla teeninduspunktidest hiljemalt 2. maiks 2025 kell 16.30. Tähtajast hiljem esitatud taotlused jäetakse läbi vaatamata.

Programmist toetuse taotlemise aluseks on Riigihalduse ministri 19.05.2020 määrus nr 20 „Noored Setomaale programm“, mille kohaselt saavad toetust taotleda 21–40 aasta vanused isikud, kelle elukoht rahvastikuregistri andmetel taotluse esitamise tähtpäeva seisuga on Setomaa vald.

Toetatakse programmi nõuetele vastavate eluruumide ehitamisega kaasnevat abikõlblikke kulusid, et tagada eluruumides paremad elutingimused, sh eluruumi ülddehitis-tööd, elektritööd, hoonesiseste tehnosüsteemidega seotud tööd, küttesüsteemide ja küttekolletega seotud tööd. Korteri puhul ainult korterisisesed

Kohustuslikud lisadokumendid

- Projekti eelarve.
- Omafinantseeringut tõendav garantiikiri.
- Taotleja CV.
- Motivatsioonikiri, sealhulgas taotleja plaanid seoses Setomaaga järgneva viie aasta jooksul.
- Vähemalt kaks võrreldavat hinnapakkumust. Juhul, kui vastavate tööde teostajale on seatud erinõudeid, peavad hinnapakkumised olema esitatud vastavat õigust omava ettevõtja poolt. Kui võrreldavaid hinnapakkumisi pole võimalik esitada, tuleb esitada vastavad põhjendused ning hinnakalkulatsioonid.
- Ehitusluba või ehitusteatis (juhul kui teostatavad tööd seda eeldavad; võib esitada ka pärast kohaliku omavalitsuse otsuse tegemist).
- Ehitusprojekt (sõltuvalt sellest, kas tööde teostamiseks on vaja ehitusluba või ehitusteatis).

tööd. Eramute puhul toetatakse ka hooneväliste tehnovõrkudega seotud töid. Maksimaalse toetuse määraks ühe taotluse kohta on 6670 eurot.

Setomaa Vallavalitsus

- **Lisainfo:** Lauri Saar, ehitusspetsialist, tel 520 4526, e-post: lauri.saar@setomaa.ee

Setomaa vallale Eestimaa talimängudel teine koht!

Märtsi alguses Tartu vallas toimunud Eestimaa talimängudel esinesid hästi Setomaa valla sportlased, kui väikeste valdade arvestuses saavutati teine koht.

Vald oli esindatud males, suusatamises, suusaorienteerumises ja juhtkonna võistluses.

Eriti tulemuslikult läks suusaorienteerumises, kus Setomaa vald tõi koju alavõidu Tartu ja Põlva valla ees. Malevõistkond saavutas 10. koha ja

suusatamises saadi 13. koht. Juhtkonna võistluses platseerusime kuuendaks.

Kokku osales mängudel pea-aegu 50 omavalitsust 2500 sportlasega.

Aitäh kõigile osalejatele ja kohtume jälle spordiradadel!

RAUL KUDRE

- **Tulemused:** <https://joud.ee/et/voistlused/15-eestimaa-talimangud/79/tulemused>

Setomaa vald saavutas kokkuvõttes teise koha. Foto: Külli Leola

Kevad koputab uksele

Vabariigi aastapäeva pidustused möödusid Setomaa vallas rahvarohkelt ja edukalt. Päev algas pärgade asetamisega Värskas Petserimaa Vabadussamba juures koos lasteaia- ja kooliperega, jätkus aktustega koolides ja vallamajas ning kulmineerus pärgade panekuga Luhamaal ja uhke paraadiga Obinitsas. Võib kindlalt öelda, et väike Setomaa vald tähistas väärikalt Eesti Vabariigi aastapäeva. Seda peamegi tegema, sest praeguses maailmas, kus valitseb palju turbulentsi ja kahtlusi, saame olla kindlad vähemalt iseendas.

Kevad koputab uksele ning valmistume kevadisteks heakorratöödeks ja suvisteks üritusteks. Maaelanikul on kevadel reha ja labidas juba valmis pandud ning kui mätas vähegi kuiv on, tuleb korrastada majaümbrus, küla ja kogu vald! Panustame oma kodukoha ilusse ja heakorda, et saaksime suvel südamerahuga külalisi vastu võtta.

Vihm ja pikad soojaperioodid tegid valla teedele palju kahju. Pidime keset sügavat talvekuud kehtestama koormuspiirangud, kuid teede elueale oleks olnud kordades parem külmunud pinnas ja ilus talveilm. Vald küll säästis lumelükkamise arvelt, kuid soe talv kahjustas teede olukorda oluliselt. Püüame ilmade paranedes teed korda teha – see hõlmab nii hooldust kui ka remonti. Selleks on valla 2025. aastal planeeritud investeering 90 000 eurot.

Vald on ka sel aastal otsustanud toetada erinevaid sündmusi ja ettevõtmisi. 2025. aastaks jagati MTÜ-de toetuseks 15 000 eurot, kultuuriürituste toetuseks 18 600 eurot ja spordiürituste toetuseks 6000 eurot. Kokku on erinevaid toetuste saajaid umbes 90 organisatsiooni juures. Siin on suur potentsiaal ja kaasatud väga palju erinevaid inimesi tegevustesse. Kuna vald kasutab esmakordselt elektroonilist taotluskeskkonda SPOKU, on selle seadistamine võtnud esialgu rohkem aega, kui planeeritud. Kuid lehe ilmunise ajaks loodame, et kõik taotlejad on oma lepingud juba kätte saanud. Soovime kõigile ägedate ürituste korraldamisel edu!

Tänavune talv oli väga heitlik, kuid pakkus siiski võimalusi ka talverõõmudeks. Värskas õnnestus korraldada viis suusapäevakut, kus keskmiselt osales üle 50 suusasõbra. Kahju, et lumepuuduse tõttu ei saanud päevakuid mujal piirkondades korraldada, ning ka sellest, et mujalt koolid ei jõudnud suusapäevakutele. Suusapäevakute parimaid autasustatakse 4. aprillil sportlaste tunnustusüritusel.

RAUL KUDRE,
vallavanem

Ani detailplaneeringu koostamise lõpetamine

Kinnisasja omaniku taotluse alusel lõpetati 27.02.2025 Setomaa Vallavolikogu otsusega nr 1-3/4 Väike-Rõsna külas Ani detailplaneeringu koostamine.

ERIKA JOONAS,
majandus- ja arendus-
osakonna juhataja

Seitsmemägi enne ...

Foto: erakogu

... ja nüüd.

Foto: Toomas Valk

Seitsmemäe taastamine Petseri Lõunalaagris

Lähiaastatel on plaanis taastada kunagises Eesti Kaitseväe Petseri Lõunalaagris asunud Seitsmemägi. Kes, kus, kuidas ja miks plaanib seda teha – sellest tuleb allpool juttu.

TOOMAS VALK

Täna on Eestis päevakorral Kaitseväe harjutusväljade arendamine. Mõneti on huvitav, et sarnane protsess toimus Eestis ka ligi sajand tagasi, kui meie noore riigi kaitseväge otsis alasiid, kuhu rajada harjutusplatse väljaõppeks. 1920ndate aastate teises pooles alustati sõjaväe väljaõppealade rajamist Jägalasse, Kurtnasse ning Petseri lähiste. Selleks vajalikud maaalad võorandas riik eraomaniikelt ja külakogukondadelt.

Harjutusväljade juurde ehitati ka laagrid, mis olid vajalikud sõdurite majutamiseks ja

teenindamiseks suvisel väljaõppeperioodil. Petseri laskevälja põhjapoolsele küljele, Örsava järve kallastele kerkis Värska Põhjalaager ning lõunaküljele Petseri Lõunalaager. Mõlemasse laagrisse ehitati suuresti ajateenijate enda tööjõuga mitukümmend hoonet.

Petseri Lõunalaager asus Petseri raudteejaamast paari kilomeetri kaugusel Piusa jõe ürgoru nõlval Voropi ja Rääptsova küla maadel. Tähtsamad hooned, nagu staap, ohvitseride elamud ja kasiinod asusid laagriala kõrgematel küngastel, kust avanes hea vaade allpool asuvatele sõdurite barakkidele.

Lõunalaagris sai suvist väljaõpet muul ajal Võrus Taara kasarmutes paiknenud 7. jalaväerügement. Oma väeosa tähistamiseks kujundati laagri idaservas asunud mäele suur valgetest kividest number seitse. Sellest tähisest pole tänaseks midagi säilinud. Kunagine lage mägi on metsa kasvanud ja uhkest maamärgist

annavad tunnistust vaid vanad fotod, mõned kirjalikud mälestused ja Seitsmemäe nimekus kaartidel. Kunagise sõjaväelaagri tutvustamiseks on Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK) rajanud Lõunalaagri matkaraja.

Setomaa vald koostöös RMK, Eesti Kaitseväe, SA Seto Kultuuri Fondi ja MTÜga Setomaa Turism on asunud teostama plaani Seitsmemäe taastamiseks. Projekti peaeesmärgiks on Lõunalaagri rajamise saajadaks aastapäevaks (2026. aastal) taastada Seitsmemäe ajalooline ilme koos suure number seitsmega. Lisaks on plaanis rajada parkla, juurdepääsuteed, infotahvlid ja muu külastuseks vajalik taristu.

Petseri Lõunalaagris said omal ajal väljaõpet tuhanded Kagu-Eestist pärit mehed. Taastatav Seitsmemägi oleks mälestusmärk kunagisele sõjaväelaagri, aga ka atraktiivne vaatamisväärsus turismimarsruudil Seto Külävüü. Projekti

esimesele etapile on rahalise toetusega öla alla pannud Eesti Sõjamuuseum ja MTÜ Piiriveere Liider.

Elavaid mälestusi Petseri Lõunalaagrist ja seal asunud Seitsmemäest arvatavasti enam leida ei õnnestu. Küll aga on neist säilinud fotomaterjale ja ka mõningaid kirjalikke mälestusi.

Kindlasti on ka selle artikli lugejate hulgas inimesi, kelle esiisad ja sugulased on Petseri Lõunalaagris väljaõppel olnud. Kui kellelgi on erakätes fotosid või mälestusi Lõunalaagrist ja seal asunud Seitsmemäest, siis palun kindlasti artikli autoriga ühendust võtta (5300 8799, toomas.valk@rmk.ee).

Oodatud on ka info selle kohta, mis sai Seitsmemäest ja Lõunalaagrist Teise maailmasõja põrõdeliste sündmuste keerises.

Fotod ja mälestused oleks väärtuslik materjal, mida kasutada Seitsmemäe juurde planeeritavatel infostendidel.

Setomaale on iga laps oluline

Me kõik tahame, et meie lapsed oleksid hoitud, kasvaksid rahulikult ja rõõmsalt. Kool peab olema koht, mis õpilastele meeldib, koolis tahab iga õpilane tunda, et teda märgatakse. Õppimine ei saa ega tohi olla igav, vaid vastupidi põnev, inspireeriv ja innustav. Pole oluline, et õpilane ammutaks endasse lihtsalt fakte, vaid tal peavad tekkima seosed ja põnev tervikpilt.

Oluline on, et kohe esimese kooliaasta algul tunneksid lapsed ja lapsevanemad, et nad on kooliteel toetatud ning koolis saab kogeda edulamust ja jõukohast pingutust.

Selleks, et koolimine oleks oodatud sündmus, oleme Setomaa planeerinud kooliga kohanemise toetusprogrammi. See programm sisaldab tegevusi nii lastele kui lapsevanematele.

Veebruaris ja märtsi alguses tutvusid kooliõpetajad lasteaias potentsiaalsete Setomaa Kooli õpilastega ning on toimunud Setomaa Kooli õppimisvõimalusi tutvustavad kohtumised 2025. aasta sügisel kooliteed alustavate laste vanematele. Märtsis alustame vastavalt

Eelkooli toimumise ajad

- **Värska õppekoht** (õpetaja Merike Kull)
25. märtsil ning 1., 8. ja 22. aprillil kella 15.30–16.30.
- **Mikitamäe õppekoht** (õpetaja Mari Arund)
27. märtsil, 3., 10. ja 24. aprillil ning 8. mail kella 13–15.
- **Meremäe õppekoht** (õpetajad Reet Allik ja Aira Tarros)
24. ja 31. märtsil ning 7. aprillil kella 10–11.30.
- **Obinitsa õppekoht** (õpetajad Kadi Määr ja Maiden Paljak)
25. märtsil, 8. ja 22. aprillil ning 6. mail kella 13.30–15.

kooskõlastatud ajakavale eelkooliga kõigis õppekohtades – Mikitamäel, Värskas, Obinitsas ja Meremäel.

See aeg on mõeldud selleks, et lapses tekiks positiivne eelhäälestus, üleminek kooli oleks järkjärguline ja sujuv.

Setomaa Kooli õppekohad on kõik koduselt väikese õpilaste arvuga ning seetõttu on meil erakordne võimalus kooliüskute kooliperre liitmiseks piirkonna taludesse kavandatud ühiste õppereiside kaudu.

Ootame Setomaa Kooli erinevatesse õppekohtadesse eelkooli lisaks tänastele Setomaa lasteaia lastele ka koduseid lapsi ja lapsi naaberomavalitustest. Setomaa Koolis saab osa hoolivast ja koostöisest

õppekorraldusest.

Kavandame lapsevanemate kooliga kohanemise toetamise vestlusringi septembris Setomaa Kooli astuvate laste vanematele. Vestlusring toimub 22. aprillil kell 16.30 Setomaa Kooli Värska õppekohas. Vestlusringis osaleb Rajaleidja Kagu-Eesti piirkonna juht Iiris Tagen ja vestlusringi teemaks on „Lapse loomupärase uudishimu ja õpihuvi hoidmine ja arendamine ning tugi vanematele selleks, et vanemad saaksid paremini kohaneda oma lapse kooli astumisega“. On ju lapse koolitee alustamine suur muutus pere elus.

JANA METS

haridus- ja kultuuri-
osakonna juhataja

Eterniidi- jäätmete tasuta utiliseerimine

Etteregistreerimisega on võimalik Setomaa valla elanikel ära anda tasuta eterniidijäätmeid:

4. mail kella 9–16 Obinitsa kaupluse juurde (Kesktänav 15, Obinitsa küla).

5. maist kuni 12. maini/või kuni konteineri täitumiseni Värska jäätmejaama (esmaspäev, kolmapäev, reede kella 12–18 ja laupäev kella 9–15).

Etteregistreerimiseks tuleb täita registreerimisleht Google'i vormil: <https://forms.gle/vH4TiG9rajKGWb7RA>.

Üleandmise soov tuleb registreerida eelnevalt ja registreerimine kestab kuni eeldatava mahu täitumiseni või kuni 30. aprillini.

Registreerida saavad ainult Setomaa valla elanikud.

Eterniidi üleandmiseks peab registreerija ise oma kulul transportima ja laadima jäätmed etteantud konteinerisse.

Setomaa Vallavalitsus

- **Lisainfo:** Moonika Pindis, keskkonnaspetsialist, tel 5629 3446, e-post: moonika.pindis@setomaa.ee

Kas maitstva toidu valmistamiseks on vaja aroomisoola ja liha üldmaitseainet?

REET REIMAN, KAJA TULLUS

Õige vastus pealkirjas esitatud küsimusele: ei ole. Piisab tavalistest vanamoodsatest maitseainetest nagu sool, pipar, loorber ja vürts. Erinevad ürdid, sidrun, laim ja apelsin on juba boonuseks.

Kõike seda tuletasime meelde 26. veebruaril Haanjas toimunud Setomaa ja Rõuge koolikokkade koolitusel. Oma oskusi ja teadmisi jagas restorani Mimosa peakokk Juhan Heinsalu, kes tunnustas, et meie kokad on väga teadlikud. Ta julgustas olema järjepidev tervislike trendide kujundamisel ning katsetama ja pakkuma lastele valikuvõimalusi ja maitseelamusi. Umbes kolme nädalaga harjub inimene uuendustega, ka sellega, kui toidule lisada vähem suhkrut või kasutada maitsestatamiseks mõnda seni vähekasutatud ürti. Kolme nädala reeglina on kokad kursis ja nii mõnigi uuendus on juba edukalt kasutusel.

Koolikokad Haanjas.

Foto: Kaja Tullus

Haridusasutuste toitlustamise juures, nagu toitumise juures üldse räägitakse üha enam vajadusest vähendada suhkru osakaalu. Tõdesime Haanjas, et tegelikult saab täiesti ilma suhkruta teha maitstavaid, muuseas ka magusamaitselisi toite. Oluline on see, kuidas tooraine ette valmistada ning missuguses järjekorras seda kokku segada. Juhan näitas, kuidas sama põhja peale on võimalik erinevate maitse-

ainete või lisanditega teha väga erineva maitsega roogasid. Koolituse lõpus saime proovida kanasuppi, hakklihasuppi, riisirooga, püreesuppi, ahjuköögi-vilju ja kiirelt sai kokku segatud ka üks salat.

Kuna lapsed olid rääkinud, et parim toit on kartul tavalise

kastmega, tekkis arutelu, mis on Hea Tavaline Kaste. Tegemist on lihtsa jahukastmega ja koos tegime selle kiirelt läbi. Kokad said näpunäiteid, kuidas Tavalist Kastet erinevate maitsetega erilisemaks muuta.

Juhani koolitus oli viimane selle projekti raames meie kokadele toimunud koolitustest. Mullu märtsis tutvustas Angelica Udeküll Rõuges erinevaid taimseid toite ja oktoobris rääkisid Triinu Akkermann ja Tauno Laasik Värskas kalatoitlust. Lisaks on meie kokad käinud tutvumas Rootsi koolide ja lasteaedade toitlustusega ning aprillis seisab ees õppekäik Läti koolidesse.

Projekt „Green School Dining/Roheline Koolitoit“ viiakse ellu perioodil 01.10.2023 – 30.09.2025 ning selle elluviimist toetab Interreg Eesti-Läti Programm 2021–2027.

Interreg
Eesti – Läti

Kaasrahanud
Euroopa Liit

Peko orienteerujad noppisid ohtralt medaleid

Vabariigi aastapäeva nädalavahtusel peeti Haanjas ja Kubijal kolme päeva jooksul selle talve Eesti meistrivõistlused suusaorienteerumises. Võistlused olid tasavägised, pakkudes pinget nii Eesti sportlastele kui ka arvukatele konkurentidele Lätist ja Leedust.

Värskas OK Peko ei piirdunud ainult võistlemisega – klubi oli Haanjas kahel päeval ka korraldaja rollis, mis pani liikmed tõsiselt proovile. Võib kindlalt öelda, et Peko tuli sellest väljakutsest võitjana välja! Võistlustel osales eri vanuseklassides 220 sportlast ning korralduse kohta jagati rohkelt kiidusõnu.

Klubi sportlased tegid suurepärase tulemuse, võites kokku 57 medalit – muljetavaldav saavutus!

14–16aastaste tüdrukute teatesõidus võitsid Kāti Kudre ja Grete Johanna Korb kulla ning Kirke Keem ja Iiris Timma hõbedat.

Foto: Emily Raudkepp

Teatevõistluse medalivõitjad

- 1. koht – Doris Kudre ja Daisy Kudre-Schnyder (N21), Kevin Hallo ja Mattis Jaama (M21), Grete Johanna Korb ja Kāti Kudre (N14–16), Enn Jaama ja Aares Fjodorov (M40), Edith Madalik ja Siiri Mere (N40), Raul Kudre ja Randy Korb (M50+).
- 2. koht – Gion Schnyder ja Sander Linnus (M21), Kirke Keem ja Iiris Timma (N14–16), Epp Käpa ja Ingrid Kala (N40).
- 3. koht – Emily Raudkepp ja Kristel Kõivo (N21), Meelis Mälberg ja Vello Solna (M50+), Mari Ann Mahla ja Anni Linnus (N18–20).

vutust! Kokku jõudis poodiumile 30 klubi liiget, mis näitab Peko laiapõhjalist taset. Eesti suusaorienteerumise absoluutsete tippudena särasid Daisy Kudre-Schnyder ja Mattis Jaama, kes töid koju mitu kirkamat medalit ja olid noorte eeskujuks. Emotsioonidest ei jäänud puudu ka Kubijal toimunud sprinditeates, kus kahe sportlasega võistkonnad pidid läbima kolm korda erineva raja.

Kohe märtsi lõpus algavad Soomes selle hooaja suusaorienteerumise kõige tähtsamad võistlused: täiskasvanute EM, juunioride MM ja noorte EM. Eesti võistkonda kuulub kaheksa Värskas OK Peko klubi liiget. Hoiame neile põialt!

Värskas OK Peko

Kortermaja toetus. Milleks ja kuidas?

Setomaa Vallavalitsus toetab Setomaa valla korteriühistute üldkasutatavate ruumide ning tehnosüsteemide rekonstrueerimist, tuleohutuse tagamist, elukeskkonna parandamist ja atraktiivsemaks muutmist.

Toetatavad tegevused:

- 1) üldkasutatavate ruumide ja hoone osade rekonstrueerimine;
- 2) üldkasutatava infrastruktuuri (kütte-, ventilatsiooni-, vee-, kanalisatsiooni- ja/või elektrisüsteemi) rekonstrueerimine;
- 3) parkla ehitamine või laiendamine;
- 4) jäätmemajade rajamine (eelistatud mitme korteriühistu koostöö);
- 5) mängu- ja/või spordiväljakute, atraktsioonide rajamine/parendamine (eelistatud mitme korteriühistu koostöö);
- 6) haljastus ja heakord;
- 7) kaasfinantseeringu tagamine Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA toetusmeetmesse.

Uute parklate ja mänguväljakute ehitamisele kohaldatakse ehitusseadustiku sätteid.

Toetuse saamiseks peab vallavalitsusele esitama hiljemalt 1. aprilliks 2025 SPOKU keskkonnas, läbi valla veebilehe taotluse ja järgmised

lisadokumendid:

- 1) korteriühistu üldkoosoleku protokoll koopia, mis sisaldab otsust planeeritud tööde teostamiseks;
- 2) vähemalt kahelt ettevõtjalt võetud hinnapakkumus teostatavatele töödele ja/või materjalidele;
- 3) võimalusel tegevuste illustratiivsed vaated koos selgitusega;
- 4) maaomaniku nõusolek, kui soovatakse ehitada ehitist/rajatist vöörle maale.

Vallavalitsusel on õigus taotluste esitamise tähtaega pikendada. Korteriühistud võivad taotleda kaasfinantseeringu tagamiseks Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA toetusmeetmesse toetust eelarveaasta kestel ning taotlusi finantseeritakse eelarveliste vahendite olemasolul.

Toetuse saaja on kohustatud esitama tehtud tööde kohta aruande SPOKU keskkonnas ja kuludokumendid (arved ja nende tasumist tõendavad dokumendid) ühe kuu jooksul peale toetust saanud tööde teostamist.

Setomaa Vallavalitsus

■ **Lisainfo:** Moonika Pindis, keskkonnaspetsialist, tel 5629 3446, e-post: moonika.pindis@setomaa.ee

OHTLIKE JÄÄTMETE KOGUMISRING

Luhamaa, Meremäe ja Obinitsa piirkonnas pühapäeval, 27. aprillil

- **Luhamaa külaplatsi kõrval** (Kõivuniidu, Määsi küla) kella 9–10
- **Meremäel korrusmajade juures** (Kaasiku, Meremäe küla) kella 10.30–11.30
- **Obinitsa kaupluse juures** (Kesktänav 15, Obinitsa küla) kella 12–13

Jäätmeid saavad isikut tõendava dokumendi alusel üle anda Setomaa valla elanikud ja kinnistute omanikud, kellel on sõlmitud ASiga Eesti Keskkonnateenused jäätmeveo leping ning pole võlgnevust vedaja ees.

Soovijatel tuleb esitada tellimus telefonil **738 6700** või e-posti aadressil **tartu@keskkonnateenused.ee**.

Vastu võetakse järgmist liiki jäätmeid:

- vanarehvid (kõik liigid, kuni 6 rehvi);
- vanad päevavalgustuslambid;
- elavhõbedat sisaldavad jäätmed;
- vanad ravimid;
- lahusti- ja liimjätmed, fotokemikaalid;
- pestitsiidid;
- ohtlikke aineid sisaldavad pesuained;
- ohtlikke aineid sisaldavad printerite tahma-, tooneri- ja tindikassetid;
- värvijätmed;
- akud ja patareid;
- ohtlike ainetega saastatud absorbendid, puhastuskaltsud, filtermaterjalid ja kaitseriietus;
- saastunud pakendid;
- vanapaber ja papp;
- segapakend;
- elektri- ja elektroonika-seadmed ning nende jätmed (kuni 3 ühikut);
- töötlemata puit;
- lehtklaas (kuni 25 kg);
- kasutuskõlblik mööbel.

Lisainfo: Moonika Pindis, Setomaa vallavalitsuse keskkonnaspetsialist, tel 5629 3446, e-post: moonika.pindis@setomaa.ee

DEMENTSUSEGA INIMESTE LÄHEASTE TUGIGRUPP

toimub 8. aprillil kell 16.00

töö- ja tegevuskeskuses Mosaiik, Jüri tn 27.

Ootame mäluhäiretega või dementsusega inimeste lähedasi toetavasse vestlusringi!

Kui vajate nõu, toetust, uusi ideid, siis olete oodatud tugigrupis osalema.

Tugigrupp on konfidentsiaalne! Kohapeal jagame infomaterjale. Üritus on tasuta.

Lisainfo: ere.tuunas@ehtk.ee või telefonil 5308 8580.

www.dementsus.ee

Dementsuse Kompetentsikeskus

27.04. kl 16 VÖRU KANDLES KAI LEETE TANTSULÕIMED

KONTSERDIGA TÄHISTAME TANTSUMEMME 115. SÜNNIAASTAT

Esinevad Võrumaa tantsurühmad, kapellid Kannel ja Vannamuudu

Eeskava järel kõrvalsaalis TANTSUÕHTU. Laudade broneerimine SMS-iga: 56686288. Soovi korral võta kaasa suupisted ja joogid.

Kontsert-peeõhtu pilet 10 €, sooduspilet õpilastele ja pensionäridele 5 € eelmüügil Kandle kassas.

ENAMPAKKUMINE

Setomaa Vallavalitsus korraldab avaliku suulise enampakkumise 8. aprillil 2025 kell 15 Värska kultuurikeskuse suures saalis (Pikk 12, Värska alevik) järgmistele objektidele:

- 1. Setomaa vald, Puista küla, Vase,**katastritunnusega 73201:001:1156, kinnistu reg nr 22193850, elamumaa 100%, pindala 7869 m². Kinnistul asub elamu. Alghind 4000 €. Hooned väga halvas seisukorras, puudub elektriliitumine, juurdepääsuks vajalik servituudilepingu sõlmimine ühe kinnistuga.
- 2. Setomaa vald, Ulaskova küla, Kausi,** katastritunnusega 73201:001:0859, kinnistu reg nr 24578050. elamumaa 100%, pindala 8018 m². Kinnistul asuvad elamu ja majandushoone. Alghind 20 000 €. Olemas elektriliitumine, juurdepääsuks vajalik servituudilepingu sõlmimine kolme kinnistuga.
- 3. Setomaa vald, Tserebi küla, Tserebi järv,** katastritunnusega 73201:001:0779, kinnistu reg nr 209515650, sihtotstarbete maa 100%, pindala 62 572 m². Olemas metsamajandamise kava. Alghind 17 000 €.
- 4. Setomaa vald, Toomasmäe küla, Seene,** katastritunnusega 73201:001:1154, kinnistu reg nr 25096050, elamumaa 100%, pindala 9499 m². Alghind 4000 €. Elamu väga halvas seisukorras, elektriliitumine puudub, juurdepääsuks vajalik servituudilepingu sõlmimine ühe kinnistuga.
- 5. Setomaa vald, Määsovitsa küla, Võsu,** katastritunnusega 73201:001:0408, kinnistu reg nr 15347750, elamumaa 100%, pindala 16 836 m². Alghind 13 000 €. Olemas elektriliitumine, juurdepääs avalikult teelt.
- 6. Setomaa vald, Tobrova küla, Koplioja** maaüksus (katastriüksuse tunnus 73201:001:1915), **Koplinurme** maaüksus (katastriüksuse tunnus 73201:001:191) ja **Heina maaüksus** (katastriüksuse tunnus 73201:001:1915), kinnistu reg nr 1835841 jagamisel. Alghind kokku 63 000 €. Kinnistul asub ajalooline seto kindlustalu-elamu koos kõrvalhoonetega.

Enampakkumise tingimused:

- Enampakkumise viisiks on suuline enampakkumine.
- Suulisel enampakkumisel osalemiseks tuleb tasuda osavõtutasu 300 € hiljemalt 8.04.2025 kella 9-ks Setomaa Vallavalitsuse EE212200001120245346 Swedbanki arvelduskontole.
- Osavõtutasu ei tagastata enampakkumise võitjale, kui ta loobub lepingu sõlmimisest. Teiste enampakkumises osalejate tagastatakse osavõtutasu hiljemalt kümne tööpäeva jooksul pärast enampakkumise tulemuste kinnitamist või enampakkumise nurjunuks tunnistamist. Enampakkumise võitnud osaleja osalustasu arvestatakse maha ostetava objekti müügihinnast.
- Enampakkumisel osalev pakkuja kinnitab pakkumist tehes, et on vara põhjalikult üle vaadanud, ta on teadlik kinnistu seisukorrast, suurusest ja piiridest ning juurdepääsuõigusest ja kitsendustest ning ei oma seoses vara, sealhulgas ehitis(t)e seisukorraga mingeid pretensioone võõrandajale ja ta on nõus kinnistu, sealhulgas ehitise(d) omandama seisundis, millises see on pakkumise tegemise hetkel.
- Enampakkumise sammu suurus kõikide punktis 1 toodud objektide puhul on 100 eurot.
- Enampakkumise võitja on kohustatud sõlmima kinnistu notariaalse ostu-müügilepingu ühe kuu jooksul enampakkumise tulemuste kinnitamisel.
- Enampakkumisel osalev pakkuja kinnitab pakkumist tehes, et on vara põhjalikult üle vaadanud, ta on teadlik kinnistu seisukorrast, suurusest ja piiridest ning juurdepääsuõigusest ja kitsendustest ning ei oma seoses vara, sealhulgas ehitis(t)e seisukorraga mingeid pretensioone võõrandajale ja ta on nõus kinnistu, sealhulgas ehitise(d) omandama seisundis, millises see on pakkumise tegemise hetkel.

Palume varaga kindlasti enne pakkumise tegemist tutvuda. Hilisemaid pretensioone ei ole võimalik rahuldada.

Müügiobjektidega saab tutvuda kohapeal iseseisvalt, täiendav info valla veebilehel: <https://setomaa.kovtp.ee/vallavaramyyk>.

Kõik teed viivad Rooma ehk 10. klassi ekskursioon Itaalia pealinna

Viis päeva Roomas – see on lugu mitte ainult ajaloost ja kultuurist, vaid ka noorte iseseisvuse, vastutuse ja ühtekuuluvuse arendamisest.

HELENA ELGINDY

Ehkki algselt plaanisime seda reisi Meremäe 7. klassiga, muutus meie plaan sügisel, kui partneritega arutelu järel (Sigre Andresoni ja Aira Tarrosegaga) otsustati, et Meremäe noored sel aastal siiski ei liitu ja võib-olla tehakse seda siis, kui nad veidi vanemad on. Sellegipoolest ei lasknud Värska õppekoha noored pead norgu ja otsustati, et minnakse siis omapäi.

Õpilased said ülesandeks koguda raha läbi kohvikute, õpilasfirma projektide ja koduste lisateenimisvõimaluste, olles kindlad, et see kogemus tuleb igati väärtuslik. Juba algusest peale oli eesmärk, et iga samm reisi õnnestumiseks saab olema õppetund, arendamiseks õpilastes iseseisvust, meeskonnatööd ja ettevõtlikkust. Kokku läks 10. klassist kaheksa õpilast ning neid saatis ja juhendas klassijuhataja ja ajalooõpetaja Helena Elgindy. Kusjuures seitsme õpilase jaoks oli see ka esimest korda lennukis sõita, seega avastamist ei jätkunud ainult Rooma ja Vatikani, vaid ka lennujaama turvakontrolli. Külalasti kaht uut riiki (möni, kes polnud veel ka varasemalt Läti jõudnud, lausa kolme), nutikella andmetel jalutati ca 76 000 sammu ning koos reispäevadega viibiti Roomas viis päeva.

Oma silm on kuningas

Rooma, Igavene Linn, tervitas meid oma ajaloo, kultuuri ja uhkete maamärkidega. Ajalooõpetajana oli minulgi põnev, sest ka mina polnud veel Roomas käinud ning nüüd sain teha oma pilte, mida õpilastele näidata, ja jätta unarusse internetist kogutud pildid Vana-Roomast rääkides. Kuna õpi-

Üks päev Roomas.

Foto: Helena Elgindy

lastel oli just Vana-Rooma teema ajalootunnis ära olnud ning samuti oldi antiikkultuuri ja -kunstiga tutvust tehtud ka kunstiajaloo ja kirjanduse tundides, oli hea ka õpilastel õpikus nähtud ja tunnis räägitut kinnistada omaenda kogemuse najal. Oma silm on ju kuningas!

Reisi jooksul külastasime mitmeid ikoonilisi Rooma maamärke, sealhulgas Trevi purskkaevu, Hispaania treppe, Colosseumit, Rooma foorumit, Pantheonit ja Vittorio Emanuele II monumenti, mis kõik avasid meile aastatuhandete pikkuse ajaloo kihid. Paleed, kunstigaleriid, kaunid kirikud ja purskkaevud lisasid omalt poolt oma võlu ning täitsid päeva tõeliselt unustamatute hetkede ja teadmistega. Lisaks ajaloole said noored kogemusi ka näiteks zooloogia vallas, külastades kohalikku loomaaeda ning aerutades ühiselt Villa Borghese pargis kilpkonni ja huvitavaid linde täis ilusal tiigil.

Lõpetuseks suundusime ka Vatikani, kus Püha Peetruse basiilika ilu suutis isegi kõige jutukama reisiseltsi sõnatuks teha. Vatikani külastamine oli omamoodi erakordne ka selle poolest, et tänavu tähistab Vati-

kan juubeliaastat, mis toimub kord 25 aasta jooksul. Näiteks meie saime seetõttu basiilikasse siseneda läbi püha ukse, mis viimane kord oligi avatud veerand sajandit tagasi.

Reisi unustamatuid kogemusi oli giidituur ligi 2000 aasta vanustesse katakombidesse (maa-alused tunnelid, kuhu maeti kristlasi esimestel sajanditel, kui usk oli impeeriumis veel keelatud). Kuigi ainuüksi neid tunnelid oli kokku ligi 22 km (ja taolisi katakombe on Roomas mitmeid veel), saime meie seal viibida küll vaid 30 minutit. Sellegipoolest oli see piisav, et saada uusi teadmisi tolleaegsest religioonipoliitikast ja kristlikust usundiloost.

Kuid see reis ei seisnenud üksnes maamärkide külastamises. Õpilased said väärtuslikke õppetunde meeskonnatööst ja vastutuse jagamisest. Iga õpilane oli oma reisi korraldamises vastutav kindla valdkonna eest – kas siis toidu, tegevuste või transpordi osas. Kõik tegutsesid ühise eesmärgi nimel, jagades ülesandeid ja pakkudes üksteisele tuge. Õhtuti arutasime järgmise päeva plaane, arvestades igaühe ettepanekuid ja ideid. Lisaks jagasime noored

omavahel reisisemudeks (2–3-liikmelised grupid), kus igaüks pidi ise jälgima, et tema reisisemu oleks meiega sabas ega poleks vahepeal kuhugi maha jäänud või ära kadunud. Õpetajana oli see mulle suureks abiks, sest ei jõua iga hetk 1...8 lugeda, panin nad ise üksteist märkama ja silma peal hoidma. Ööbides kodumajutustes, oli neil võimalus näiteks ka ise toitu valmistada ja kodumajutustes korda hoida. Kui õpilased küsisid, et kuidas me läheme Vatikani, suunasin õpetajana nad nutitelefoni iseseisvust leida. Küsimustele bussihindadest, marsruutidest, lahtiolekuaegadest jms said nad kõik ise vastuseid leida ning iga päevaga taolisi korralduslikke küsimusi jäi aina vähemaks ja lihasmälusse jäid ise lahenduste leidmise viisid. Kõik see aitas kaasa neil nii iseseisvuse kui isiksuse arengule.

Mälestusi tulevasteks klassikokkutulekuteks

Reis ei olnud lihtsalt lõbus väljasõit – see oli kogemus, mis õpetas meile kõigile midagi uut. Mälestused Roomast, Vatikani ja kõikidest külastatud paikadest jäävad kindlasti kauaks meelde. Suur tänu õpilastele, kes näitasid üles julgust ja visadust kogu reisi jooksul, ning loomulikult ka lastevanematele, kes toetasid meid ja usaldasid oma lapsi minna maailma avastama. Tänu ka kogu kooliperele, kes igal kolmapäeval ostsid noorte küpsetisi ja toetasid seeläbi nende reisifondi.

Tänu sellele klassiekskursioonile ei jää meie mälestused vaid kaugeltki Roomaga seotud sündmusteks, vaid ka väärtusteks (Setomaa koolide väärtused: julgus, loovus, tarkus ja hoolivus), mida noored reisi jooksul said täiendada ja arendada. Ees on veel palju tulevasi reiskogemusi ja kindlasti on meie õpilastel midagi, mille üle uhkust tunda, kui aastaid hiljem järgmistel klassikokkutulekutel neid mälestusi jagavad! Tuleval sügisel lähme juba Euroopa Parlamendi kutsel Strasbourgi Prantsusmaale!

1. aprillist jõustuvad mitmed pensione ja sotsiaaltoetusi puudutavad muudatused

1. aprillist 2025 jõustuvad mitmed pensione ja sotsiaaltoetusi puudutavad muudatused, mis mõjutavad nii pensionäride ja toetusesaajate igakuiseid sissetulekuid kui ka maksuarvestust. Toome välja peamised uuendused, mida pensionäridel ja sotsiaaltoetuste saajatel on oluline teada. Palume võimalusel seda informatsiooni jagada.

Pensionid ja toetused laekuvad aprillis hiljem. Pensionid ja sotsiaaltoetused makstakse välja 5. kuupäeval, kui see langeb tööpäevale. Tänavu aprillis langeb 5. kuupäev nädalavahetusele, mistõttu laekuvad pensionid saajate kontodele 7. aprilli ehk esmaspäeva jooksul. Palume pensionäridel ja toetuste saajatel arvestada võimaliku hili-

sema laekumisega ning planeerida sellest lähtuvalt oma tegemisi.

Pensionite indekseerimine

1. aprillil. Iga-aastase indekseerimisega korrigeeritakse nii pensioni baasosa kui ka aastahinnet, et säilitada pensionite ostujõud vastavalt palgade ja hindade muutusele. Sel aastal tõusevad pensionid alates 1. aprillist 5,7%. Keskmine vanaduspension tõuseb 817 euronit ja rahvapension 393 euronit. Iga pensionäri täpne pensionisumma selgub lõplikult pärast indekseerimist ja oma pensioni suurust saab vaadata eesti.ee portaalist.

Maksuvaba tulu arvestus. Vana-duspensioniealiste maksuvaba

tulu on jätkuvalt 776 eurot. Kui pension on suurem kui 776 eurot, tuleb tulumaksu maksta vaid seda summat ületava osa pealt (näiteks: pension on 800 eurot, tulumaksu peab maksma summa 800 – 776 = 24 euro eest). Kui pension on inimese ainuke sissetulek, siis ta ei pea tulust eraldi deklareerima.

Töötavad pensionärid peavad jälgima, et kui nende pension on väiksem kui 776 eurot, saavad nad ülejäänud maksuvaba tulu rakendada muudele tuludele, näiteks töötasule. Pensionitõus võib vähendada maksuvaba tulu osa töötasult, mistõttu soovitate pensionäridel oma maksuarvestust üle vaadata ja vajadusel teha muudatusi Maksu- ja Tolliameti iseteeninduses.

Kojukandeteenuse hind muutub.

22. märtsist 2025 kehtib kojukandeteenusele uus hind. Kui seni maksis teenus 7,37 eurot, siis edaspidi maksavad oma pensionit või toetusi kojukandena soovijad 8,61 eurot. Kõiki kojukandeteenuse saajaid teavitati muudatustest aegsasti personaalselt. Hinnatõus on tingitud uue lepingu sõlmimisest teenusepakkujaga ja teenuseosutaja suurenenud kulu-dest. Muudatus puudutab neid pensioni- ja toetusesaajaid, kes kojukande eest ise tasuvad.

Kui vajate täiendavat teavet või selgitusi, võtke palun ühendust Sotsiaalkindlustusameti kommunikatsiooni-osakonnaga press@sotsiaalkindlustusamet.ee.

Sotsiaalkindlustusamet

Joonistusvõistlus „KAUNID KIRIKINDAD“

Koolinoorte joonistusvõistlusele oodatakse kunstitöödega osalema Setomaa koolinoori 1.-12.klassini. Tööde hindamine toimub kolmes kategoorias: 1.- 3.klass, 4.-6.klass, 7.-12.klass.

Konkursil osalemiseks joonista A3 formaadis paberile kirikinnas. Teretulnud on kinnas, kus on näha ka põial. Reeglite järgi võib kasutada erinevaid kunstitarbeid. Peaasi, et kinnas on värviline. Ühe lapse kohta on oodatud 1 kunstitöö. Tööd esitatakse kooli kunstõpetajatele hiljemalt 15.aprilliks. Töö tagaküljele peab õpilane märkima oma nime ja klassi.

Töid hindab žürii, kelle kutsub kokku MTÜ Seto Käsitüü Kogo. Parimaid autastatakse ja selgitatakse välja ka publiku lemmik. Töödest seatakse üles näitus. Konkursile esitatud töid lapsed tagasi ei saa, need jäävad Seto Käsitüü Kogo arhiivi.

Lisainfot: Ingrid Kala, ingrit@setomaa.ee, 5120659

2025.a on Seto käsitöös kuulutatud kirikinda aastaks.

Kriimsilmä ütesä ammetit

2. Kodotaloh 1988 kooni 1993

OJAMÖTSA LEA

Katõtõistaastagatsõlt oll’ mu latsõpõlv läbi. Sääne, ku kai tüütegemist päält ja mänge lil-lega, kivikeisiga, joosi pinnega võidu ja ronõ puu otsa. No’ pidi jo olõma õga tüü man suurõ iist väläh ja ar’ tohe-õs kohegi kõrvalõ hiili’, pidi lõpuni vasta pidämä. Tõid oll’ taloh aasta seeh õgasugumatsi ja kõik aig pidi midägi opma: kuis koti-suud pitä’, kuis rassõt anomat maast üles nõsta’, kuis kaost pangiga vett vällä vinnada’, kuis hanku hoita’, kuis marju poeta’, kuis sulgi kitsku’ ...

Meil oll’ taloh veitsipite kõik-sugumatsi eläjit ni tsirkõ. Näide iist hoolitsõmist jakku küll õgahtõ päivä. Kõõ pidi minkõ-gagi vanõmbidõlõ abist olõma. Põlluvilja tekä ka esä mõnõl hektaril, kardohkamaa ja aiavilä kõrval. Ülejäänü oll’ hainamaa all, koh karatõdi lehmi, lambit, hobõst ni tetti talvõhain eläjilõ.

Esä oll’ vana ao miis. Tä mõistsõ hobõsõga põldu harri’. Kõik hobõsõriista’ olli’ olõ-mah, hoiť näid kõrrah ja kodo lähkoh harisi mõnikõrd maad hobõsõga. Näi päält põllu äes-tämist, vedrotamist, sõnnigu vidämist. Sagõhõhe aimi kardohkapandmisõ aigu virk-sit hobõsõga kinni. Tuu oll’ tuumõ häitsemisõ aigu. Ma pidi abis olõma ja suu veerest hobõst hoitma päitsit pite, õt tä virkse pääl püsüssi’. Tormama õs tohe’ laska’, nii pidi hoitma, õt hopõn rahulikult üttemuudu lääsi’. Esä hoiť atra, vai noh, tuu olõ-s adõr, oll’ sääne virkse kin-niajaja. Uhá’ olli’ kaala taadõ kõidetü.

Esäl olli’ seerigu’ jalah. A mu jalavafo’ õs sobi’ taa tüü jaost. Tennise’ lännü’ maad täus, a kummikidõga naanu’ jo kuum jalolõ. Niisis käve tuu tüü mul palastõ jalguga. Siidine lämmi põllumuld kõdit pehmelt jala-kõisi. Jala’ vaiu’ pahkluiõni maa sisse, a näid oll’ hõlpsa edesi nõsta’. Maa oll’ kerge, putõ, lõhnaś magusahe. Mõtsanukah kuuksõ’ kää, taivas oll’ sinine, õhk lämmi.

Tuulaiga olli’ ilosa’ keväjä’. Kevvõi tull’ ni jäi. Läts lämmäst ja õdagu’ olli’ ka lämmä’. Üteldi, õt Golfi hoovus tõi lämmä meele. Ku ma olõ ütši ja kurva-linõ ni taha lohutust, mõtlõ hin-näst õks sinnä’ keväjä lämmähe kardohkavirgese pääle palastõ jalguga, ütke esä ja hobõsõga. Kuis mi kolmõkeske pidi olõma ütš, õt üttemuudu edesi liikü’. Tuu tunnõh, ku meil üteliisõlt kõik hõstõ virgest pite laabu, oll’ täüs ülimbät usaldus, tun-nustust, hääd miilt.

Üts tüü, mis om mullõ külge jäänü elost aost, om trepi-editse pühkminõ. Sis olli’ meil luvva’ pühkmisõst. Pia õga täht-sämbä ussõ kõrval oll’ luud. Ku jo moro nakaś keväjä kuioma, pidi inne, ku hain nõsõma nakas, kõik moro luvvaga üle pühkmä. Pühi’ olli’ tulõmah ja sugulaisi oll’ küllä uuta’.

Mõni luud oll’ kõvõmp, mõni pehmpõ. Sis sai pühkeh kaia’, mäntsega paremp oll’. Ma õs viitsi’ tuud tüüd algul kuigi

Lea traktorit juhtmah.

Lea kuurma otsah sõitmah.

tetä’. Sis õks juhtu, õt moodu peräst vehe luvvaga, a luud pässe otsast ja linnaś minemä. Sai õks veiga tõrõlda’. A no õs taha’ kuigi. Käe’ lätsi’ kõrraga ville täus, a kindidõga libisi luvva vars käest ja õs jovva’ hoita’ kuigi. Käe’ vässü’ veiga ar’. Mäledä, õt mullõ korrutõdi ütš-alati, õt trepiedine piat puhas olõma. No’ ma korruda tuud ummilõ latsilõ. No’ olõ-i luudõ õigõhe saia’. Asõmõlõ om võetu piinü’ mororiha’. Riib-misõst om saanu mu eloh kõõ miilsämp kodonõ tüü.

Pallõ pidi abist olõma imäle-esäle asju nõstmisõl: viläkottõ vankri pääle laatmi-sõl, laudu staabõldamisõl, elä-jidõ ajamisõl üttest sulust tõistõ, kanga ülesvidämisõ man. Sääntsel puhul õs saa’ uma pää ja jõuga rehki’. Pidi täp-selt kullõma, kuis, ku kõvastõ ja ku ruttu. Pidi üteldü sõnna kullõma. Säält opõ täpsüst reh-kendämä ja piiri pidämä. Pikä-pääle sai selgest, õt tüüd vai liikumisi oll’ mõistlik tetä’ nii veidõ ku võimalik ja nii pallõ ku vajalik. Täambätsel pääväl üldäs tuu kotsilõ *optimaalne*.

Kõõ rassõmba’ tüü’ olli’ vast, ku mõtõlda’, sis hainatege-minõ ja mařakorjaminõ. Hai-naga oll’ õgavene jant. Tuud pidi mitund vuuri liigutama, nõstma, vidämä, inne ku küüni

paika sai. Ilm ka valiti kõik aig tuu kõõ kuumõmp ja päiv palof õkvalt lagipäähä.

Hainaga jandaminõ tekä tugõvast, avasti, õt mul omma’ eski muskli’ kasunu’. Vele’ naari’ muidogi, õt hiirekese’ vaiba all, ku ma käe’ uhkõlt näide ette painudi.

Lõbusamp oll’, ku mullõ usal-dõdi hobõsõrihaga haina vaa-lutõmbaminõ. Sääll oll’ kiirust, tulõhoog jahuf kuumusõst ar’ väsinü kihhä. Pidi õnnõ hoo-lõga tsihtmä, õt vaalu’ õks üle-lisõ’ saasi’. Tuu nii lihtsa olõ-ki-s, pardu’, vanahalva’, tükse’ veiga hobõsõlõ külge. Tuu sis tükke trampma ja rehkelemä.

Mõnikõrd haina kodotuu-misõ aigu ai taiva tumõhit pilvi täüs ja läts hāmāräst. Sis läts kipõst. Hof jo väsinü’, a kõik pereliikmõ’ tei’ topelt kiiru-sõga, õt pästä’ kuiv hain vihma iist. Õks oll’ nii, õt jo edimäts’e’ jämme’ viipiisa’ naksi’ taivast tulõma, ku viimäte ar’ tarrõ sai. Sis oll’ hüä miil küll, õt ar’ sai kuivaga hain kodo.

Ütskõrd juhtu meil sääne lugu, õt lambahain oll’ uja kaldõ pääl maah, jo puulkuiv. A oll’ jakapäiv ja edesi lubasi vihmalõ minnä’. Esä ütël, õt läämi’ panõmi’ ar’ rukka. Imä manitsõli, õt jakapäävä olõ-i hüä tetä’ rassõt tüüd, õt ütël

külämehele palli küün maahha, ku haina jakapäävä küüni vidi. Esä õs kullõ’, no hüäst hainast ka hallõ, ku raisku laska’.

Nii lätsi sis kolmõkeisi haina kokko korjama. Saa-s viil kõikõ arki rukka vitä’, ku jo ai taiva pilve, ja ku nakaś valama. Esä ütël, õt läämi’ ar’ kodo, ja läts iih jo minemä. A no ulliveiga sattõ. Mi imäga kaimi, õt saami veiga likõst. Esä oll’ osa haina redelihe ka pannu, nii mi lätsi sinnä’ ala varjo, õt las suurõmp sado ar’ üle lätt.

Istumi sääll, nakaś veiga mürstämä ja ku sis lei sähvaku. Pikne lei üte rua sisse. Pagõsi mii’ ka hirmuga kodo ar’. Järg-minõ päiv ku kaema lätsi, oll’ ruga kõik lakja lüüdü. Mis tuu jakapääväga sis õigõhtõ om, a olõ-i vaia vast tuul pääväl suurt tüüd tetä’.

Üts nätal suvõl oll’ mařa-korjaminõ ja moosikiitminõ. Verevā sitka puhma’ olli’ suurõ’, kahara’. Uma lauda sõnnigu rammust kasunu’. Olõ-i inämp trehvānū nii saagirohkit puhmõ. Kae’, tuu mařakorjaminõ om ütš igāveste ikāv tüü. Istut paiga pääl, piaaigu liikmalda ja muudku kobit marju ütš-tõõsõ järgi, midä om tuhandit.

Või, kuis ma õs taha’ selgest saia’, õt kofada’ om mõistlik ossa viisi. Ma korssi muudku päält-puult ja sis õs saa’ inämp arvu,

kos ots vai järg. Ku jo suurõm-bast sai, sis naksi arvu saama, mille ossaviisi korjaminõ liht-samp om. Sis naksimi jo imäga võistlõmma, kua saa rutõmba puhma tühäst. A korjama pidi õks kõrdapite. Mařakorjaminõ opaś kannatlikkusõ selgest.

Värskest mařost sai ullimaits-vat morssi tetä’. Kõõ maitšvamp tulõ, ku surbut mařa’ kolmõliit-ridsõh emailitu karrah pekliga purust, panõt tsukrit mano, vesi pääle ja juut sis üle veere säält-samast. Tuu oll’ ka hainaaigu kõõ kosutavamp rüübeh.

Ku mõtlõ eläjidõ pääle, kes kmeil eli’, sis miilde omma’ jäänü’ vast kõõ rohkõmba näide silmä’. Esi liiki eläjäl om esi-muudu pilk. Hani silmä’ olli’ hoopis tõistmuudu ku lamba silmä’. Ma õks kai silmi sisse ja arvssi, mis nä küll mõtõlda’ võiva’. Vastust õs saa’, a esi-muudu olli’ nä kõik. Hobõsõ silmä’ olli’ kõõ huvitavamba’. Säält paistu maailm vasta.

Taloh raukeläjit õs jätetä’. Kari hoiti noorõna. Tsirgu’ tetti aigsahe supist, tsipakõsõ’ kasusi’ pääle. Lambakarja hoiti niissamatõ, õs lasta’ vanast. Vana liha õs kõlba’ hõstõ süvvä’. Meil tetti õks sagõhõhe lambaliha süüke, maitšva’ olli’. Parhilla’ piat otśma, õt hüä maiguga lammast lõüdä’. Piat olõma usaldus müüjaga, õt saat noorõ liha.

Imelik om mõtõlda’, õt kuis tapat ar’ om eläja. Näid sai jo sõõdetüs, kõhviitsõdus kõrva takast, karja aetus, joodõtus kao man, allapanu vahetõdus, lehmi nüstüs, poigõ hooltsõdus, hädä man avitõdus, tsialõ peedilehti kõřatus ja sõõgis tsagatus. Sis tull’ ütš päiv, ku vanõmba’ anni’ tiidä’, õt tiimi supist, vai tiimi lihast vai lätt koombinaati. Iki ka vaihtõpääll, no nii otsalda hallõ oll’. A peräst oll’ ahoh hau-tõt liha ka õks maitšva. Võta’ sis kinni, kuis taa asi om.

Ka massinidõga tetti minnu aigsahe tuttavast. Meil oll’ põka, traktor Vladimirets T-25. Tuul oll’ iseloomu, taha-s mõni-kõrd käümä minnä’, pidi tõm-bama. Vele’ olli’ jo kotost kav-võmbahe uma elo pääle lännü’ ja esäl olõ-s ka kedägi muud võtta’. Opaś mullõ selgest, kuis

pedaalõ traktoril sõkku’ ja käikõ vaheta’. Timä sis vana villisega tõmmaś ja ma pidi takah viirdü-deh traktori tüüle saama.

Tuu traktori värk nakaś mullõ eski miildümä ja nii mõnigi kõrd usaldõdi mullõ mõni lüh-komp sõit, põllult kodo ja nii-muudu. Peräst tarrõ tullõh tundsõ, kuis kütusõ lõhn om küleh, sääne, nii ku traktoriste man tunda’ oll’, ku mõnõga kõr-vuusi poodih järjekõrda trehvisi.

Väläh sai traktoriga käe val-gõst, a tarõh tull’ opma naada’, kuis süvvä’ tetä’. Mul tull’ iso mõnõ magussõõgi järgi, midä koolih pakuti. Lunisi immä, õt tä teesi’. Tä olõ-s nõuh umma lõunapuhkust katski jätmä ja ütël, õt teku’ ma esi’. Ma sis joosi tagatarõ ja kõõgi vahet nõudmah, õt pal-lo ma vett panõ, pallõ ma tsuk-rit panõ, kuimuudu ma tuud kardohkatärklist sekä.

Ku sai edimäds’e’ magussõõgi’ õnnastunult ar tettüs, tahtsõ jo naada’ suppõ tegemä. Sis lõudse sektsioonkapi põhast vele kokakooli vihigu’ ja raa-madu’. Tuu oll’ õkvalt ku avas-tus. Ai retseptitabõlitõh sõr-mõga juunt, mis tuu neto või olla’ ja mis tuu bruto või olla’. Numbrit võrrõldõh tulli esi’ tuu pääle, õt neto om kooritu sipul, a bruto om kõõ kuuriga. Algusõh mõtli, õt mille kuuriga sibulat piat sõõgi sisse pandma, peräst sai õks arvu, mis tuu tähend’. Imä opaś selgest, õt klaasitāus om 200 g ja moosi-purk om 500 g. Ku jahupaki pääl om 1 kg, sis tulõ pakkil silmäga nii pallõ jaka’, õt õigõ kogus saa. Küll ma sis vaaridi uhkit süüke, guljassõ ja rassolnikkõ, lumõ-pallõ ja karamellkisselle.

Puulpäävä oll’ meil koristus-päiv ja küteti sann. Koristaminõ oll’ vahva. Terve pereh tekä kuuh, niimuudu sai’ õkva ruttu tarõ’ kõrda. Ülesandõ’ jagati ar’, kes midä valisi. Põrman-duvaiba’ vällä, ämbliguvõrgu’ lae alt maahha, praht pürs-tüga kokko, tolm riulidõ päält minemä, põrmandu’ lapiga puhtast ja raputõdu vaiba’ tagasi. Kraami’ nii ku veiga pal-lo midä olõki-s. Asju õs olõ’ tuul aigu kukki pallõ.

Niissamatõ sai ka sanna iist hoolitsõdus. Kes vei vii, kes puu’, kes korisť ruumi’. Sanna kütminõ oll’ ütš viguridõga tüü. Sääll pidi veiga kaema, kuis ahjo sekāt. Tohe-s suuri hütsi tuha ala aia’, sis nakaś ildampa karmu ajama. Tulõ ala saaminõ oll’ ka paras jant. Õks ai sau ar’ sisse ja no õs võta’ tuld külge, tii’ mis tahat. Esä sis muhõli ja tekä esi’, ku ma veiga jo hättä jäi. Mullõ miildü sanna tege-misõ man tuu, õt meil pühiti ja koristõdi ka sann ar’ inne küt-mist. Tuu puulpääväne korista-minõ oll’ ka kuigi nii ku hindä hinge hariminõ ja puhastaminõ vaivast ja murrõst.

Sanna sai minnä’ jo nii nelä aigu. Mõnikõrd oll’ ka sugulaisi küläh. Mehe’ käve’ edimāt-senā sannah, vōti’ kuuma leili. Naase’ lätsi’ latsiga ildampa, sis oll’ jo lõõnah pehmpõ. Peräst tarõ mano kõndõh läbi aia, oll’ hüä kerge olla’. Suvõl sai peoga verevit sitkit suuhtõ haarõtus, talvõl jal tähistaivast ja kuud imetledüs. Tarõ man teimi õks kakaod ja veedimi perrega ütiti-selt õdagut.

Erākogo pilt

Erākogo pilt

Obinitsa juuksur – kohalik luksus

Jaloda läbi küllä, poodist müüda, pargikööst müüda, lõika üle muadsõvõitu moro ja jovvagi Vanakülä osast Obinitsa kunagistõ vahtsidõ paneelmaiuga jakko. Edimädse kõrra akõn om jo valgõ. Juuksur **Metsiku Kadri** lõksutas joba kääre. „Mis mi täambä teemi?“ küüsüs tä seto keeleh.

Täambä om mul vaia stiilipidos 80ndidõ stiilil soengut. Kadri kitt, õt saa muidoki. Ma olõ-i timä käest kümne aasta joosul „ei“ vastust kuuldnu: ku pujal oll' punkarisoengu suuv, hari ka pistü, sai kuuh näpunäütiga, kuis tuu iist õgapäävatselt huult pitä'. Ku üts tsurakõnõ peläs pügämismassina surinat, lõigäs Kadri siilisoengu kaarõga. Mõtli, õt tutvusta mi hiusõkunstnikku lähembält lehelugõjilõ, kuuh ohuga, õt peräst luku läävä' järekorra' pikembäs mu hindä jaost. Tuu oll' nalana mõtõld muidoki.

Kost sa peri olõt?

Vasla küläst olõ peri. Kohalik ineminõ. Lätsi Tarto kergetüüstütehnikumi (nii vaest oll' tuu kooli nimi vanast) ja opsõ juuksuris. Kõkkõ opsõ, nii naisi, miihi ku latsi lõikusi ni soengit tegemä. Tuu oll' hüä otsus takkaperrä mõtõldõh.

Kuis Obinitsa juuksuritüü-koda sündü?

Kõgõpäält olli talopernaane ja aastakõst kümne latsiga kotoh. Ku kõgõ noorõmb tütar ka jo latsiada läts, sis sai inämb aigu uma kutsumusõ pääle mõtõlda'. Kuna talo ja aia iist hoolõ pidämine om ka süämelähkene, oll' suuv luvva' tüükotus umma piirkunda.

Kuis tuu õnnahhu?

Tuukõrd 13 aastat tagasi oll' siih majah Obinitsa arstipunkt ja sidejaoskond. Inemisõ' tull' sissesse vai arsti mano, tuukõrd oll' elläv järekorõd õgal puol, ni lepsevä' kokko ka juuksuriao. Inemisilõ miildü mitu asja kõrrast ar aia'. Osta' sidest loteriipilet, minnä' kodo soenguga. Muidoki oll' abis juuksuritüükua sissesäädmissel Piiriveere Liidrist saad ettevõttõ asutamisõ toetus. Oll' määnegi pilootprojekt.

Kuis om elo muutunu?

Õoo kevväi om jo 13 aastat Obinitsa juuksuri tüüd tett. Algul oll' tüüd pallõ, sis ku majah viil mitu asutust oll'. A sis panti kinni arstipunkt, kundõ-

sit jäi õkva vähämbäs, ku side ka kinni panti, kuivi tüü viil inämb kokko. Inemisõ' jäivä' kodotsõs.

Õks om jo kundõsit?

Om-om. A ku inemisõ' jäivä' kodotsõmbas ja vanõmbas, sis ma naksi hüäl meelel pakma kodost teenust. Kõnõli, õt kutskö' juuksur kodo, kutski viil naabri ka ja viil vahvamp. Algul inemisõ' häbendelli', õt kuis mi nii tülütämi, a no' om kodo-lõikuisi arv kõrrast nõõnu.

Sa olõt jutukas ja laadna ineminõ. Sullõ inemistõga tüü passis vist?

Inemisõ' omma' väega kodotsõ', piimäpuki man kokkosaamisi, sideh vai arstijärekorra trehvämissi jääs vähämbäs. Õks tahetas sõna juttu aia', uudissit kuulda'. Nigu vanast postiljoni oodõti pinsipääväl. Ma suhtlõ hüä meelega.

Sa saat latsiga hõste kõrda. Kost tuu tulõ?

Ma jo praktikal võti latsi hüä meelega ette. Näidega tulõ ilostõ kõnõlda', seletä', näüdäda' tüüriistu, ku imä lupa, või kompvekki edimäne kõrd pakku'. Edimäne hiusõlõikaminõ om ka vahel hüä kotoh tetä', lats om umah harinu keskunnah, pelgä-i nii. Mul omma' ka hüä', professionaalsõ' tüüvahendi', karvaajaja ei kaku', ku om hüä tüüriist.

Mia' sul viil hobi' omma'?

Kudaminõ, aiandus, söögitegemine. Kõik midä kässiga saat luvva'. Tuu elamus motiviiir. Olõ käünü ka üritüüsil latsilõ patsõ polmmah, või tulla' ka sündmuisilõ. Minno või ka hooldõkodo kundõdõlõ kutsu' hiussit lõikama. Festivalidõl või värskit lähenemist pakku'.

Setomaal om küll seeni' nii, õt uudisõ' ja muu info levis inemisõlt inemisõlõ, a ku om viil inemisi, kiä' vajasõ' soengut, kasvai pruudisoengut vai stiilipido soengut, miihi vai latsi lõikuisi vai soengit, sis kuis nä kontakti saava'?

Helistäge' julgõlt 53475247. Kiä' omma' arvutih suhtlõja', nuu' saava' FB-h kirota' sõnõmi Kadri Metsik nime pääle.

Soovi hüvvä päivä. Stiilne tupeeringuga 80ndidõ soeng pääh ja luu jaos intervjuugi tett. Päiv om hõste pääle naanu.

KAUKSI ÜLLE

Metsiku Kadri.

Kauksi Ülle pilt

Horvaatiah tiidmisi ja vaimopuhahust amtamah

Jaauarikuu viimädsel nädälil oll Seto Instituudi pereh kuuhsaisuh Alumäe Helen, Orasõ Od'e ja Raudoja Ahto opik'augil Horvaatiah. Opik'auk oll üts jago Erasmus+ projektist „UNESCO kultuuriroomi võrgustigu digitaalsõ' mõõtmõ" (lühkolt DigilICH). Seto Instituut om üts projekti ütsäst partnerist.

ALUMÄE HELEN

Projekti tsiht om luvva' kuuhtüüpaarilisi võrgustik, minkõ liikmit kõüt tahtminõ kaitsa' ja edendäda' Öuruupa kultuuriperändi eismuudu jako – UNESCO puult tunnustõt vaimsit väärtüisi. Projekti päämäne tsiht om tetä' parebast ütsäh Öuruupa riigih kultuuriperändi valdkunnah tüüd tegevidõ täüskasunuidõ haridustüütäjidõ ja kultuuriperändi praktikidõ haridust toeta' vahtsõ mooduga' lahenduisi ja digitaalsidõ tehnoloogijidõ tegüsät pruukmist kultuuriperändi valdkunnah. Läbi projekti saa-ai midägi' osta' õga ehitä', a saat kolmõ aestaga joosul oppi' tõisi riike ja organisatsioonõ kogõmuisist.

Läti kogõmusõ' perändi digitiirmisõl

Projekt naas pääle jo sügüse, ku uma edenemist kultuuriperändi digitiirmisõl ja kõigilõ kättesaadavast tegemisõl tutvusti' lätläse' vai projekti juhtpartner Suidi Kultuuriperändi Fond. Suidi' omma' Setomaa erinevidõ organisatsioonõ projektipartneri' olnu' jo mitmit aestakki ja edimäne ütime projekt oll Seto Instituudi iistvidämisõl aastagil 2013–2014.

Suidi Kultuuriperändi Fond tutvust partneridõlõ ummi hüvvi praktikit läbi veebinari. Mi sai tiidä', õt kuvvamuudu om edesi lännü' Suidi piirkunna vaimsõ kultuuriperändi digitiirminõ, arhiivi päset lihtsahe läbi veebilehe (www.suitunovads.lv). Arhiivi om kogotu päämätselt traditsioonilisi Suidi viise, laula ja tandsa digitaalsõ' salvõstusõ' (noodi', sõna', helisalvõstusõ'). Samah arhiivih om ka' vondi puult vällä ant raamat „Uma' saava' arvu“ („*Omad mõistavad*“), koh omma' suidikeelidse' luu'. QR-koodi abiga' saat nuid kullõlda' ka' audioversioonih.

Läti riiklikõ praktika näüdetenä tutvustõdi meele Läti Rahvaluulõ Arhiivi. Tuu om Öuruupa üts kõgõ suurõbit ja vanõbit rahvaluulõkõgõsit, koh om umbõs kol' miljonit rahvaluulõ muusiumiasja. Arhiivi mano kau ka' käsikirälisi materjaalõ transkribeerimisõ platvorm (garamantas.lv), minkõ abiga' saat muuta' digiteerit käsikirälisõ' säiliku' säntsest, õt arvuti saa tuust arvu. Ku kokko om arhiivih digiteerit umbõs miljon käsikirälisõ' säilikut, sis vabatahtlikõ ja tõisi abiga' om parhillatsõst nuist

Seto Instituudi pereh Rovinji *batanamuusimi* iih.

Alumäe Heleni pilt

kättesaadavast vai arvutilõ loetavast tett umbõs veeränd vai umbõs 250 000 käsikirälis lehekülge.

Kolmandast näüttest om kuulsa Rahvalaulukapi (Dainu Skapis) kraami digitiirminõ (www.dainuskapis.lv). Läti Rahvaluulõ Arhiivi nn Rahvalaulukapp om suur puust kapp, koh hoiõtas kõiki Läti rahvaluulõtiidläne Krišjānis Barons. Kapp tetti aastagal 1880 Moskvah Baronsi kavandi perrä. 2001. aastagal panti Rahvalaulukapp UNESCO üleilmamälu registrihe.

Interaktiivsidõ ja multimeedia lahenduisi man tutvustõdi projekti olnu' laulu- ja tandsupeo traditsioonõ miildetultõstõst luud „SongSpace“ näütüst Riiah ja Melānija Vanaga muusiumi virtuaalnäütüst „Be yourself!“ („*Ole sina ise!*“), mia' tutvustas viie 1940. aastagal Sibirähe küüditet latsõ lugu (www.esipats.lv).

Oppõreis Horvaatiah

Kolmõpääväne oppõreis Horvaatiahe oll edimäist kõrda, ku kõik ütesä projektipartnerit umavaihlõl perüselt kokko sai'. Ka' siih riigih mi sai tutvust mõnõ üleriikligu projekti ja mõnõ kotusõpääll olõva ettevõtmisõga' kultuuriperändi digitiirmisõl ja nätä' tegemisõl.

Väiga' uhkõlt mõio Horvaatia Kultuuri- ja Meediaministerriumi projekt eKultura, minkõ mõtõh om tugõvabast tetä' kultuuriasutuisi võimõkust vaimsõ kultuuriperändi digilahenduisi kamandamisõl ja alalhoitmisõl.

Läbi projekti luvvas tävvelik digiteerit süsteem, õt tiidläse', opilasõ', ärikeskkund ja laep avalikkus pääsesi' kergebähe kultuuriperändilõ mano. Portaali eKultura (www.ekultura.

hr) lask luvva' ka' virtuaalnäütüisi, mia' omma' väiga' populaarsõ'.

Portaaliga' om kõüdet üle 400 Horvaatia muusiumi ja mäloasutusõ (sh ka' nt tele ja raadio) ja tuu arv kõikaig kasus. Muusiumi' saava' mano tulla' ka' näütüest õnnõ üte kogoga'. Aša' omma' digiteerit 3D pildinä. Huvtava' omma' murdõkeelidse' intervjuu' ja tõõsõ' audiovisuaalsõ' klipi' tele- ja raadioarhiivih.

Huvtav oll tutvust saia' kotusõpäälsidõ mäloasutuisiga' Picanih ja Rovinjih. Picanih olõva Istria vaimsõ kultuuriperändi keskusõ tsiht om Istria vaimsõ kultuuri uurminõ, dokumentiirminõ ja popularisiirminõ. Tuu om hüä näüdeh tiidüse deksentralisiirmisõst: uma' uurja' pia-ai sõitma Zagrebi, a tähtsä' materjali' saat kätte siih. Keskusõ digiarhiivih om päält 1500 salvõstusõ ja muidogi' pakk keskus perimõmuusigaalasit programmõ nii latsilõ ku ka' suurilõ. Keskus tetti vallalõ 2011, paar aastakka pääle tuud, ku kohalik katõhelülinõ laulutraditsioon panti UNESCO vaimsõ kultuuriperändi nimekirja.

Aadria mere veereh Rovinjih mi käve Batana ökomuuseumih, minkõ keskmeh om nn *batana*-lootsk. *Batana* om hõste matal puust lootsk, mia om Veneetsia gondli muudu ja minkõga' saat madalah viih kavvu' kallu püüdmäh. Muusium vai elämuskeskus om kül ruumilt väigokõnõ, a digilahenduisi – nalälitsõ 5-mintalitsõ videoklipi ja tõisi interaktiivsidõ lahenduisiga' – abil om edesi ant nii tiidmisi ku ka tundmisi.

Väiga' hüä om tuu, õt ökomuuseum haard hindä ala ka' Rovinji vanaliina, muuhulgha isikuperätse ja väiga' hüä atmosfääriga' kalurikõrtsi Spàcio

Matikas, koh mi sai kullõlda' kohalikõ miihi laulmah traditsioonilisi Istria kalurilaula. Tuu laulutraditsiooni nimi om *bitinàda*.

Multimiljonilinjõ laulumuusium

Järgmätsel pääväl mi sõidi kavvõndõhe Horvaatia sisemaalõ Pleternicahe, õt kaia' moodsat ja väiga' interaktiivisõt Bećaraci muusiumi. Tuu om üts kaasaolitsõbit muusiumõ Horvaatiah aastagast 2023. Muusium om pühendet *bećaracilõ*, traditsioonilitsõlõ laulu- ja mängovormilõ, mia om väiga' tähtsä jago Ida-Horvaatia kultuurist. *Bećarac* ku traditsioonilinjõ laulu- ja musitiirmisvorm om aastagast 2011 UNESCO vaimsõ kultuuriperändi esindüsloendih.

Muusiumih saava' külätäjä' minnä' laulukotta, koh nä saava' eis' *bećarac*-laula laulta', olla' interaktiivisidõh viktorii-neh, õt kontrolli' ummi tiidmisi, vai suhelda' *bećaruša* robotiga', mia pakk külälisilõ võimalust testi' tehisiintellekti loomungulist tarkust, vai olla' laululahinguh – hüä samasäntsih, nii ku näid om tiidäolõvalt peet Setomaalgi'.

Mi uma üllätüisest avasti, õt Ida-Horvaatiah om olõmah ka' samasääne kirmasõkultuur nii ku meil Setomaalgi'. Kirmas om näide keeleh *kirvaj*. Tege- mist om väiga' muljetavaldava elämuskeskusõga', koh laulu- ja perimõskultuurihuvilinjõ või olla' mitmit tunnõ. Muusium om võitnu' mitmit suuri avvu- hindu nii Horvaatiah ku ka' riikevaihõlisilõ tasandil.

Vägüsi tull mõttihe ammunõ meeleh olnu' mõtõh, õt Setomaal võisi' olla' uma leelomuusium vai leelolõ pühendet elä- mused. Becaraci muusium om tuu mõttõ edesimõtlõmisõ jaost õigõ kotus. Õgas tuud piaki-i nii suurõlt ja mitmõ miljonii õuroga' tegemä, nii ku Horvaatiah. Meele väiga' miildü miihi umavaihõlinõ kõrraga' laulu- luumisõ völdõlus, midä näüdati katõl kõrvu juuskval üleelosu- rusõl ekraanil üteh inglisisõ keele tõlkõga'.

Väiga' hüä mõtõh oll saina- kaart küllinimmiga', koh nime pääle vaotõh läts vallalõ vaht- sõnõ akõn tuu külä pühä ja kirmasõ seletüsegä' ja ka' pildi'. Säntse lahendusõ saasi' väiga' hõste meilgi' mõnõh muusiumih üles säädä'.

Oppõreisi kõgõ huvtava' kotusõ' olliki' Becaraci muusium ja Batana ökomuuseum: üts uma väiga' rikkaligu ja moodulitsõ välläpanõki poolõst, mia kõgõ parebahe kõnõ- tas sis, ku olõt eis' perimõslaulu huvilinjõ, ja tõõnõ tuu poolõst, õt ka' väiko rahaga' saat tetä' pallõ.

Mõttõkotus: kunagi' oll mõtõh, õt terveh Setomaa vai määnegi' jago tuust võisi' olla' ökomuuseum... Vaest võisi' kullõlda' ja kaia' tõisi kogokundõ tegemisi, kõrdaminekit ja häti soohki' valdkunnah.

Projekti järgminõ kokko- saaminõ om aprilli edeotsah Gruusiah.

Obinita Muuseumitarõ man peeti 2. märdsil lihahiidet. Süüdi pliine, leelotõdi Mokornulga kooriga ja kelgutõdi. Sundelli Harri pildi

Hobõsõga sõitma vei' rahvast Aida Liis ja Olavi.

Imäkeelepäiv „Tähejoromängoga“

Setokiilse tiaatre Veerna Vorkats katsandas tiaatretükis om „Tähejoromäng“, minkõ edeetendus oll' imäkeelepäiväl tandso- ja kultuurikotoh Modus.

„Tähejoromäng“ om kõõperretükk, mäane kõlbas kaemisõs ja üteh mängmisõs koolilatsilõ ja täüskasunuilõ. Tiidä' saa säändsitki sõnnu, mia' omma' õgapäävädsest seto keelest ar kaonu'. Etendüseh kõnõldas setokõisist, Setomaa st muidohki seto keelest.

Veerna Vorkats om tõistmuudu tiaatre. Kõõ tähtsõp mi jaos olõ-õi sukungi tiaatrekunst. Om hoops seto kiil. Tiaatrekunst om tõõsõ kotussõ pääl – tiaatrekunsti pite kau seto keele opminõ.

Etendüseh mängvõ': Kriisi

Tarmo, Külaotsa Anneli, Oja Ülle, Poolametsa Anti, Poolametsa Evelin, Toomtalu Ingrid, Tormi Ando Temmo, Tormi Piret. Tiaatretükü om püünele säädnü Tormi Piret, a hüvvä nõvvu jagi' kõik etendüseh osalõja'.

Edeetendüse päältkajidõ siäh oll' üts ineminõ, kinkä imäkeeles om seto kiil; mitmit, kinkä imäkeeles om võro kiil, ja kõõ inäp nuid, kinkäl eesti kiil.

Järgmäne „Tähejoromäng“ tulõ mängmisõlõ Võromaa maatiaatrede pääväl Lasva rahvamajah maikuu 1. pääväl.

Ku ti tahat ka taad tükkü nätä', kutskö' küllä, mi tulõ rõõmoga!

TORMI PIRET
setokiilse tiaatre Veerna Vorkats vedosnik

„Tähejoromängo“ näitlejä'. Eräkogo pilt

„Seto Odüsseia“ trupil om uudisit!

VEESAARE ANNE

Miika om õkva üteh ulliväega kimmäs muusigalinäütlejä Nele-Liis Vaiksoo. Timä nakas mängmä, laulma ni tandsma Nausikaa rolli.

Nele-Liisil olõ-õi Setomaa õga Võromaa juuri, a timä taht oppi' perimust, kiilt ni leelot. Muusiga luuja Matis Leima om Nausikaalõ tennü ilosa laulu, minkõst saa mi lavastusõ illoõ nummõr.

Nele-Liis, sõpru vaihõl Nelku, om tüülum, tä taht kõvastõ pruumi tetä', hafota' ni vahtsit asju oppi'.

Edimäne muusigal timä jaos oll' aastakal 1998 Liinahallih, pääliinah. Sääl tä mängse haaremi naist lavastusõh „Kuningas ja mina“. Sis tull' õkva

pääosa „Vampiiridõ tandsuh“. Sood Sarah rolli mängse Nelku 2008–2010 Saksamaal Oberhausen muusigatiatrih säksa keeleh. Timäl olõ-õi mäanegi raskus seto kiil ar oppi'. Tä om mängnü katõh „Hüljatutõ“ lavastusõh, üts Liinahallih ni tõnõ Vanõmuisõ tiatrih. Edimäne Cosett ni tõist vuuri Fantine. Sis viil Pipit kats vuuri, Liinahallih ni Estonia tiatrih.

Parhilla' om Nelku Vanõmuisõh muusigalih „Kinky Boots ehk kirglikud kontsad“ Nicola osah.

Suvõl saa sis Nele-Liisi nätä' ni kullõlda' Luhamaal Anzelika mahetaloh kümme kõrda. Ku tahat timmä kaia', sis kipõstõ Piletikeskusõhe kaema, kas om viil mäantsitki istmiskotussit saia'!

Nele-Liis Vaiksoo. Teervaldi Reigo pilt

Kavval kassikõnõ, hiitra hiirekene

Õdagidõ, ku suurõ' läävä' ar magama, sis nakkasõ' kassikõsõ' hiireotsmisõ tüüd tegemä. Tarõh om kõik hillä. Suur kassikõnõ ja tillõ tiidokõnõ käävä' hillä tarõ nulkõ piteh ja läävä' õga kaapa ala. Mõnõh kotusõh nä omma' pikebät aigu, uutva', kõrva' püstü, ja liigtasõ' kõrvu ütele ja tõõsõlõ poolõ.

Pereh om magama jäänü'. Kõik om hillä. Kõrra' om mäanegi' kolahus. Imä hiitüs, hüppäs püstü, pand tulõ palama ja nakas naardma ja mõtlõs: „No näet sis, eis' viil nii tillõkõnõ ja jo' om käpe hiirepüüdjä.“

Õgas kassipujakõnõ naka-ai kõrraga' hiirekeist maaha murdma, täl om huvi timäga' mäsädä'. Hiirekene om hoi-madu. Kassikõnõ kaes ja uut. Hiirekene heränes ja taht ar' paeda'. A sis kassikõnõ hüppäs ja hiirekene om kassi käppi vaihõl. Hiirekene om ku koolnu'. Kassikõnõ om hiire kõrval, sis toukas tuud kápaga',

Kassikõnõ. Kogermani Liisu pilt

a tuu liigaha-ai'. Kassikõnõ lätt kavvõbahe, istus ja kaes. Sis heränes jäl' hiirekene.

Säänestmuudu kassikõnõ ja hiirekene mäsäse'. Õga kõrd om huvtav, õt kua sis om kavalap, kas kassikõnõ vai hiirekene. Soo kõrd oll kavalap kassikõnõ, a tõõsõl kõrral jal' om hiitrap hiirekene.

SARVÕ ÕIÕ

SÜNDMUSÕ' SETOMAAAL

- **4. aprill** kell 18 spordivaldkunna tenoõdak Verska kultuurimajah.
- **6. aprill** kell 10 Setomaa vallalitsõ' karikavõistlusõ' tsuklõmisõh 2025 Verska viikeskusõh.
- **7.–12. aprill** lihavõõtõprogramm koolilatsilõ Verska talumuusiumih.
- **11. aprill** kell 18 *playback-show* Verska kultuurimajah.
- **12. aprill** kell 11 lihavõõtõprogrammi perrepäiv Verska talumuusiumih.
- **12. aprill** kell 13 XXXII Peko Kevvõi Lutõpääl.
- **13. aprill** kell 11 XXXII Peko Kevvõi Lutõpääl.
- **13. aprill** urbõpäiv.
- **13. aprill** kellä 12–18 poiskõisi U14 III divisjoni korvpall I Swedbank Nuuriliiga Setomaa kuulõ Verska opmiskotusõh.
- **14.–19. aprill** suur nätäl.
- **14.–17. aprill** lihavõõtõprogramm latsiaialatsilõ Verska talumuusiumih.
- **16. aprill** kellä 15–19 ütehuuh kindidõ kudaminõ Obinitsa muusiumih.
- **19. aprill** kell 19 keväjäne kodokontsert Maagõkõsõh.
- **20. aprill** kell 12 lihavõõtõ' Miktämäel, Verskah, Obinitsah.
- **21.–25. aprill** kell 11 välähopmisõpäiv „Om põdõr suur ja tukõv elläi, pääh tukõv sarvõkruun“ Saatse muusiumih.
- **24. aprill** kell 11 Setomaa pensionäre ülikuul Verska kultuurimajah.
- **27. aprill** kell 13 Tuuma pühapäiv, ollõtuspühä Miktämäel.

SÜNNÜPÄÄVÄ' APRILLIH

Sommeri Lauri – 52
2. aprill
Liinatõsura' laulumiiis, kiränik	Plakso Kerti – 49
16. aprill
Sõsarõ leelonaane
Zaitsevi Rein – 56
3. aprill
spordimiis	Vabarna Jalmar – 38
17. aprill
muusigamiis, Zetodõ iistvidäjä
Prozese Jaak – 60
4. aprill
hõimutegeläne	Kliimanni Maria – 95
19. aprill
Sõsarõ koori
innine laulja
Verevmäe Aleksander – 66
5. aprill
Siidisõsarõ pillimiis	Kahuski Maali – 40
20. aprill
Väike-Hellero leelotaja
Rätsepä Triin – 47
7. aprill
sõögimeistre, Lummo Kati leelopargi laulja	Metsiku Helle – 63
21. aprill
Helmeakaala' leelonaane
Küti Martin – 34
8. aprill
Zetodõ trummõ mängjä	Kolgi Kaspar – 54
24. aprill
Liinatõsura' laulumiiis
Piho Mare – 81
9. aprill
etnoloog	Kalla Urmas – 55
25. aprill
Liinatõsura' laulumiiis
Visseli Kadri – 40
10. aprill
käsitüumeistre	Malkovi Pille – 63
26. aprill
OUT tiatre näütlejä
Sarja Urmas – 50
13. aprill
Setomaa valla volikogo esimiis, Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo liigõh	Takeli Rines – 59
26. aprill
leelonaane
Kuusingu Mati – 50
14. aprill
keraamik	Vaarigu Veera – 84
27. aprill
Sõsarõ koori
innine laulja
Salmar Margit – 60
15. aprill
Sõsarõ leelonaane	Kalkuni Andreas – 48
28. aprill
Liinatõsura' laulumiiis, folklorist
Järvelilli Rein – 59
16. aprill
sootõska, Seto Miihi Summa laulumiiis	Haavalõ Ilme – 70
30. aprill
Siidisõsarõ
iistvidäjä

IMRE TOOMEOKS

29.08.1980-02.03.2025

Om inõmisi, kiä' toova' hindäga' üteh naarulitsõ päävä ja kõgõ mustõba' pilve' hääse', kõgõ suu-rõba' murrõ' vaosõ'. Imre ollegi' sääne pääväpoiss. Tä kõõ avit kõiki hädäh olõjit, tä pakk kõigilõ nõrgõbilõ tukõ ja api, tä pand tähele ja tull uma targa meelega' toetamma.

Timä elotii oll kirriv, täüs tiatrit, tsäpändä-misi ja sõprust. Tä oll miis, kiä' mõistsõ kõõ löüdü' õgalõ asälõ lahendusõ, kinkõ nalä-suun ja ausus jäi' miilde meelee kõigilõ, kiä' mi timäga' kokko puttu. Timä „Ahoi!“ jääs mi kõrvo helisemmä ja ka' miilde tuu naarunõ-litsõlt tett lämmi kalstus.

Puhka' rahuh, hää Imre! Su meeelinõ ja süänd sütitäv naarulinõ olõk jääs miika' igävätsest.

Hüväste, Imre!

*Miis tekõ tulõ orgo,
nii nigu aastidõ joosul
olli' sõbraga tennii'.*

*Nüüd valv tuld ütsindä.
Sõbra hing ots hinele
joba vahtsit valguisi.*

*Istu ja lasõ kavvõst leegil
hinnäst lämmistä'.
Tuli palas. Küll om hallus!*

*Lavvu ehit' Lavakunstnik
tüü aigu, ülejäänü üüpäiv
kuldu koomuski ja kommejandi pääle.*

*Puõhõpääga paarutamisõ
lõunaosariike rekord
oll' kimmält timä käeh.*

*Vahel es ihna' tä padrunit
raisada' ja kõrist' plekk-katusõ pääl
hernit nigu kuulõ.*

*Kui etendüs läbi sai,
lätsi' terä' idanõma ja
hernemõts vohasi maja ümbre.*

*Rohilidsi sõrmiga poiss,
kiä ravvadsõ kulakuga
mängse lavvapilli.*

*Imre ei tulõ' inämp.
Imrel om täämbä matus.
Tuli palas. Küll om hallus!*

KAUKSI ÜLLE
11. märdsil 2025

Viländimaa VI seto päiv

Viländimaa VI seto päiv om Saare-peedi rahvamajah 4. mail kell 12. Mi pia juripäivä kuuuh Toomas ja Meel Valgu perrebändiga'. Küllä tulõva' ka' Põlva leelomehe'. Vällä om pant saina-tekstiile näütüs. Ku kinkõlgi' om kotoh

saismah nuid sainavaibakõisi, sis ma pallõ angõ' tiidä' ja toogõ' Saarepee-dile näütüsele. Kõik seto' ja seto kul-tuuri huvilisõ' omma' oodõt. Võta' üteh hüä miil ja midägi' ka' pidolavva pääle.
MALÕH HELI

Õnnitlõmi

Taarka preemiaga
2025. aastal pärjat
setokeelitsidõ
tiidüsligõ
artiklidõ luujat

Nassari Elvit

ja kunstnikku ni
keraamikut

Kriguli Meelist!

Setomaa aolehe
toimõtus

Seto Kostipääväle saat
uma kohvigu kirja panda'
kooni' 31. märdsini'

Šool aestagal om Seto Kostipäiv
9. ja 10. augustil.

Päämäne päiv om puulpühäl, sis omma' kõik kohvigu' vallalõ kellä 11 kooni' 20. Mõnõ' omma' vallalõ ka' pühapääväl – peräpütüpääväl. Sis paktas tuud, midä viil pakku' om.

Kohvikidõ kirjapandmisõ viimäne päiv om **31. märdsil**. Kirjapandminõ om läbi veebi. Helstä' MTÜ Seto Küük numbrilõ **522 9159** vai kiroda' **kyyk@setomaa.ee**.

Setomaa Vallavalitsus suuv õnnõ:

Maria Lahe	97	Laine Pilve	76
Alla Lemmik	91	Antonina Burlakova	76
Nikolai Mehilane	89	Aini Kilusk	76
Maie Surva	88	Johannes Raidla	76
Tamara Lumpre	87	Silvia Valge	75
Maria Vassiljeva	86	Volli Mikitalo	75
Vladimir Anufrienko	85	Volli Ladvik	75
Silvi Valle	85	Õie Rammulüüs	75
Jaan Jaagu	84	Eevi Kanger	74
Veera Puusaar	83	Siina Reinson	74
Ants Tagarand	83	Svetlana Rebane	74
Viive Tirp	83	Jaan Ülenurm	73
Tiiu Raudsepp	83	Sirje Keldrimägi	72
Linda Järvemägi	83	Asta Kender	72
Urmas Meitus	83	Urmas Kaur	72
Maigi Allik	83	Heino Hain	71
Viktor Timofeev	82	Liidia Parm	71
Jüri Arumets	81	Toivo Tuik	71
Helju Lumi	80	Niina Tamm	71
Eevi Turvas	79	Helve Kalkun	71
Silvia Ainik	78	Heldur Kõlli	71
Eevi Jüriõõ	77	Aime Salumägi	71
Asta Kuldveer	77	Helgi Jõhvik	70
Jaan Jõgi	77		

Õnnitlõmi
tillõkõist
vallakodanikku!

PÄRL HUNT

Leinämi

- + Heino Talupoeg
- + Silvi Karro
- + Valter Asu
- + Imre Toomeoks